

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**K problematice vlastnictví médií v ČR: analýza titulních
stránek deníků MF Dnes a Lidové noviny**

Iveta Bínová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Bakalářská práce

K problematice vlastnictví médií v ČR: analýza titulních stránek deníků MF Dnes a Lidové noviny

Iveta Bínová

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, PhD. za odborné a svědomité vedení, za potřebné rady a trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování této bakalářské práce věnoval.

Obsah

Úvod.....	6
1 Oligarchie	9
1.1.1 Oligarchie ve středovýchodní Evropě	14
1.2 Mediální oligarcha	20
1.2.1 Mediální oligarchové v středovýchodní Evropě.....	22
1.2.2 Mediální oligarchové v ČR.....	27
1.2.3 Legislativa EU týkající se vlastnictví médií	30
2 Andrej Babiš jako mediální oligarcha.....	31
2.1 Majetek A. Babiše.....	31
2.2 Svěřenské fondy	32
3 Metodologie	35
3.1 Cíl práce a výzkumná otázka	35
3.2 Výběrový soubor dat	36
3.3 Metoda sběru a analýzy dat.....	37
4 Empirická část	39
4.1 Analýza ekonomických zájmů A. Babiše v Evropě.....	39
4.2 Analýza článků MF Dnes	43
4.3 Analýza článků Lidových novin	45
4.4 Shrnutí výzkumu	47
Závěr.....	50
Seznam použité literatury a pramenů	53
Resumé	61
Přílohy	62

Úvod

Svoboda tisku je jedním ze základních pilířů moderní demokracie. Otázka toho, jaký mají vlastníci médií vliv na nestrannost a nezávislost sdělovaného obsahu, je nyní v České republice velmi aktuální, a to především proto, že dnes již bývalý předseda české vlády, předseda nejsilnějšího politické hnutí v České republice, vrcholný podnikatel a miliardář Andrej Babiš v roce 2013 skoupil jeden z největších mediálních domů, který vydává nejčtenější mediální tituly v zemi. V tu chvíli samozřejmě vyvstala otázka, zdali je možné, aby si média zachovala nestrannost, a zdali je jejich nový majitel, který už v té době byl také veřejným činitelem, nebude nějakým způsobem ovlivňovat. Pro nezávislost médií je stěžejní ekonomická a politická svoboda, na kterou mají zásadní vliv právě vlastníci médií. Andrej Babiš má jakožto magnát v zemědělském, potravinářském a chemickém průmyslu nespočet nejen politických, ale také ekonomických zájmů, jež se může snažit skrze svá média propagovat.

Oligarchizace nejen českých médií, ale také médií v celé středovýchodní Evropě začala s nástupem ekonomické krize v roce 2008, kdy se z důvodu velkých finančních ztrát a ekonomické nevýhodnosti rozhodla drtivá většina zahraničních vlastníků převážně ze zemí západní Evropy tyto mediální trhy opustit. Tím se otevřela cesta k moci nejbohatším podnikatelům v konkrétních středoevropských zemích, kteří viděli skrze vlastnictví médií možnost, jak ve veřejné sféře pozitivně podpořit své podnikání. Mediální domy najednou začali vlastnit ti nejbohatší miliardáři z různých odvětví průmyslu. Společným znakem těchto nových mediálních magnátů bylo především to, že téměř všichni enormně zbohatli hlavně vlivem privatizace v 90. letech 20. století, a také to, že část z nich měla i určité politické ambice.

V českém prostředí se nejvýraznějším mediálním oligarchou stal podnikatel Andrej Babiš, majitel největšího zemědělského a potravinářského holdingu Agrofert,

a.s, jehož politická kariéra, kterou oficiálně zahájil v roce 2011 založením politického hnutí ANO 2011, nebyla a není nikterak malá. Babišovi se během let podařilo stát se poslancem, ministrem financí a v neposlední řadě také českým premiérem. Kromě toho momentálně nevyvrací ani svou možnou kandidaturu na post prezidenta České republiky. Podle šetření Evropské komise se navíc A. Babiš nachází ve střetu zájmů, je trestně stíhán v otázce dotačního podvodu, a jeho firmám, které skrze vlastní svěřenský fond stále dle Evropské komise stále ovládá, hrozí vracení neoprávněně čerpaných dotací z Evropské unie.

Cílem této bakalářské práce je tedy zkoumat to, jak mohou ekonomické zájmy Andreje Babiše, který dle šetření Evropské komise svůj majetek stále ovládá, ovlivňovat mediální sdělení jím vlastněných deníků. Pro splnění tohoto cíle byla položena následující výzkumná otázka: *O jakých ekonomických zájmech A. Babiše coby vlastníka mediálního domu MAFRA informují jeho vlajkové deníky MF Dnes a Lidové noviny?*

Teoretická část této práce se týká konceptualizace termínů oligarcha, oligarchie a mediální oligarcha. Pro účel této práce jsou pak vytvořeny vlastní definice těchto pojmů, jež vycházejí ze shrnutí různých teoretických přístupů. Definice termínů jsou pak také aplikovány na kontextuální část této práce, jež přináší pohled do oligarchických struktur fungujících v jednotlivých zemích středovýchodní Evropy, a zároveň ukazuje, kdo jsou ti hlavní mediální magnáti nejen ve středovýchodní Evropě, ale také v České republice, a zdali odpovídají definicím z teoretické části.

Pro lepší kontext obsahuje práce také kapitulu, která se týká vymezení majetku Andreje Babiše a fungování svěřenských fondů, do kterých v roce 2017 vložil veškerý svůj majetek, který dle šetření Evropské komise stále ovládá.

Empirická část práce se zaměřuje na analýzu vybraného souboru novinových článků z období od ledna 2021 do konce prosince roku 2021, jež vyšly v denících

Mladá Fronta Dnes a Lidové noviny, které jsou součástí mediálního domu MAFRA, který vlastní společnost Agrofert, a.s. Výzkum by měl zodpovědět výzkumnou otázku, která se ptá na to, o jakých konkrétních ekonomických zájmech výše zmíněné deníky informují. Empirická část této práce také obsahuje širší analýzu Babišových ekonomických zájmů na základě jeho majetku a zaměření podnikání.

Závěr práce pak nabízí shrnutí zjištění poznatků a shrnutí závěrů celého výzkumu a zhodnocení splnění cíle práce.

V teoretické části této bakalářské byly využity zdroje odborné literatury a článků v odborných periodikách. Internetové zdroje jsou hojně využity především v kontextuální části týkající se analýzy majetku Andreje Babiše a fungování jeho podnikání, pro které byly využity jak oficiální internetové zdroje jeho společností, tak také články z internetových deníků. V empirické části týkající se obsahové analýzy vybraných článků jsem čerpala z online archivů obou zkoumaných deníků, konkrétně tedy Mladá Fronta Dnes a Lidové noviny.

1 Oligarchie

Pojem oligarchie ve svém díle *Politika* poprvé vymezil antický řecký filosof Aristoteles, který napsal, že: *“oligarchie jest takové zřízení obce, v němž nejvyšší moc jest v rukou zámožných.”* (Aristoteles 1998: 120; kurzíva doplněna autorem). Dle Aristotela je oligarchie druhou nejhorší možnou ústavou obce, jelikož hledí pouze prospěchu zámožných, jejichž zájmem není dobro obce, nýbrž vlastní bohatství. Aristoteles také uvádí, že oligarchie, je zvrhlou odrůdou ústavy aristokracie, ve které moc drží skupina urozených lidí, jelikož společně s demokracií a tyranidou nemá cíl obecného prospěchu (Aristoteles 1998: 120).

Dalším významným teoretikem, který se ve svém díle *Politické strany* zabýval pojmem oligarchie, byl německo-italský sociolog Robert Michels. Spolu s dalšími teoretiky vymezil tzv. teorii elit, která vychází z předpokladu přirozené biologické a psychologické nerovnosti jednotlivců, jež zapříčiňuje tzv. vládu elit, tedy vládu menšiny nejzdatnějších, v jejichž hlavním zájmu je uplatňovat své mocenské postavení (Michels 1968: 20).

V rámci této teorie přišel Robert Michels s myšlenkou železného zákona oligarchie, který říká že ve všech lidských uskupeních působí určité mechanismy, jež vedou k ustavení oligarchie jako hlavní formy vlády. Pohledem železného zákona oligarchie je pak možné považovat jakkoliv demokratickou společnost jako vládu oligarchie. Tuto myšlenku shrnul Michels do věty: *“Kdo řekne organizace, říká vlastně oligarchie.”* (Michels 2001: 241; kurzíva doplněna autorem). V tomto smyslu tedy autor definuje oligarchii jako vládu menšiny bez ohledu na to, jak je nebo není majetná. Každá společnost, uskupení či organizace potřebuje efektivně jednající vedení, do jehož čela si buď volí, anebo jmenuje své zástupce, což ve výsledku vede k vládě menšiny, která se s přibývajícím mocí mění na oligarchickou (Michels 2001: 242).

Tuto teorii Michels demonstruje na fungování politických stran, jejichž struktura je založena na nadvládě vedoucí menšiny nad vedenou většinou (Michels 1968, s. 20). Od původního Aristotelova pojetí oligarchie se to Michelsovo odlišuje tím, že za oligarchy označuje pouze vedoucí menšinu, a to bez ohledu na jejich bohatství, či využívání materiálních zdrojů (Casinelli 1953: 779). Spíše ale než, že by Michelsovo dílo popisovalo či vymezovalo teorii oligarchie, tak rozebírá mechanismy, proč a za jakých okolností elity ovládají určité organizace.

Problematikou elit se zabýval také italský sociolog Vilfredo Pareto, který tvrdil, že společnost se zákonitě dělí na vládnoucí a na ovládané, a bez takového rozlišení není schopna fungovat, jelikož odstranění již existujících hierarchií vede pouze k nastolení nových. Tuto myšlenku nazývá Pareto koloběhem elit, které vymezuje v širším i užším slova smyslu. V tom širším pojetí vnímá elitu jako skupinu osob, kteří jsou ti nejschopnější v rámci dané činnosti, či problematiky. V užším slova smyslu vidí elitu vládnoucích, která opravdu drží moc, ačkoliv k tomu nemá tak dobré předpoklady. Mezi hlavní důvody, proč elita schopných nevládne, uvádí např. zděděné bohatství, či rodinné konexe a známosti, jež napomáhají těm méně schopným držet se u moci. Pareto jako elitu vládnoucích nechápe pouze ty politiky, kteří se legitimně drží moci, ale také skupiny těch, kteří jsou schopni ovlivňovat rozhodování v klíčových politických otázkách. Takovou skupinu nazývá “spekulanty”, což jsou podle něj osoby, kteří se nebojí v zájmu co nejvyššího ekonomického profitu riskovat, nevyjadřují jasně jednobarevné názory a nebojí se překonávat různé překážky. Oligarchie je tedy jakousi specifickou elitou, není ji rovna, ale vychází z ní (Keller 2004: 300–312).

Pokud bychom si vystačili s tím, že oligarchie je jednoduše vládou menšiny, mohli bychom za oligarchické uspořádání považovat téměř jakýkoliv politický, či jiný řídicí systém. Americký politolog Jeffrey A. Winters ve svém díle Oligarchie uvádí, že v takovém případě můžeme za oligarchii považovat jakýkoliv systém, ve kterém si většina vybírá, ať už volbou, či jiným způsobem, hrstku vládnoucích, kteří pak tvoří

jeho politickou, či jinou elitu. Příkladem oligarchického fungování by tak mohl být i politický systém zastupitelské demokracie, který se ale s tím, v jakém kontextu dnes pojem oligarchie vnímáme, nedá slučovat. Pro pochopení toho, jak se oligarchie liší od vlády elit, či prostě jen od vlády privilegované menšiny, je důležité uvědomit si, že pro oligarchii byl už od dob Aristotela zásadní vztah k bohatství. Právě role peněz je to, co oligarchii odlišuje od například od aristokracie, jakožto od vlády elity urozených lidí (Winters 2011: 1–3). Oligarchové tedy svou moc, ať už je legitimní, či nelegitimní, odvozují od velikosti svého bohatství, které využívají ku svému prospěchu.

Jak můžeme vidět na poli historických událostí, menšiny téměř vždy v nějakém smyslu většinám dominovaly, ovšem nemůžeme tvrdit, že vláda všech takových menšin je totožná. Záleží na tom, jakých mocenských prostředků menšiny ke své vládě využívají, a zdali je jejich moc legitimní, či nelegitimní. Americká socioložka Darcy K. Leach rozumí oligarchii jako vládě podnikatelské či kulturní elity, která ovšem nemá ke svému vládnutí formální politickou moc. Vylučuje tedy tvrzení, že by legitimně zvolená vládnoucí menšina musela být nutně považována za oligarchickou (Leach 2005: 321–323). Stejný pohled na chápání oligarchie ve své analýze různých typů oligarchií uplatňuje také americký sociální vědec James L. Payne, který tvrdí, že oligarchická moc má svůj původ ve své nelegitimnosti, ačkoliv je třeba zcela legální. Oproti tomu elity využívají moci legitimní (Payne 1968: 450–453).

Stávající chápání pojmu oligarchie tvrdí, že oligarchie stojí na jednoduchém vztahu moci a peněz. Extrémní síla oligarchické menšinové moci má základ ve velké koncentraci materiálního bohatství. Právě v tom, jaké materiální statky drží ve svých rukou, se oligarchové liší od ostatních menšin. Tak velkou materiální moc je totiž obtížné jakkoliv rozptýlit či přerozdělit. Politolog Jeffrey A. Winters ve svém díle tvrdí, že bohatství shromažďované v rukách určité menšiny automaticky generuje také nemalý mocenský vliv v politické sféře. Dle něj je toto pravidlo uplatňováno také na poli demokracie, ve které obvykle chápeme politickou rovnost v rovném přístupu k

demokratickým principům a mechanismům. To, co ale doopravdy utváří politickou rovnost, je podle Winterse rovnost v podmínkách jednotlivců (Winters 2011: 4–6).

Ve své knize *Kdo vládne?* americký profesor politologie Robert Dahl na konkrétním příkladě amerického města New Haven ukazuje, že peníze, mocenská a politická síla jsou ve vzájemné závislosti. Tvrdí, že peníze jsou pro jedince s politickými ambicemi stejně, či dokonce více důležité než společenské postavení. Zároveň na analýze platů newhavenských vysokých politiků ukazuje, že politický vliv je cestou k penězům, jelikož takovíto úředníci se se svými příjmy řadí k nejbohatší vrstvě dané společnosti (Dahl 2005: 239–246). Ačkoliv Dahl nijak nevymezuje, ani se expresivně nezmiňuje o fungování oligarchie, lze na tomto příkladu vidět, že přístup k penězům a bohatství je provázáno s větším politickým vlivem a tím tak vytváří nerovné podmínky jednotlivců v otázkách politické moci.

Ačkoliv dnes v přístupu fungování elit ve společnosti převládá spíše funkcionalistický přístup, podle kterého dnes již nelze společnost parlamentních demokracií rozdělovat čistě na vládnoucí a ovládané skupiny jednotlivců, protože různé elity je nutné dnes chápat jako otevřené jednotky, do kterých se jednotlivec může zařadit v závislosti na své individuální výkonnosti, nikoliv pouze kvůli svému sociálnímu statutu, takzvaná podnikatelská elita bývá ve srovnání s ostatními druhy elit stále označována za dominantní. Klasičtí teoretici elit přisuzují té podnikatelské určitou zvláštní roli. Tvrdí, že jsou to ti, kteří fakticky či zprostředkovaně drží v rukou moc a prostředky. Naproti tomu podle funkcionalistického přístupu skupina bohatých podnikatelů již není tou nejdůležitější, protože ekonomické cíle jsou pouze jedním z řady jiných cílů, o které politická elita usiluje. Otázkou ale zůstává, zdali je tento přístup vůči podnikatelskému sektoru, který za posledních několik desítek let prošel velkou internacionalizací a znatelně tak zvýšil svoji moc i postavení podnikatelské elity v rámci jednotlivých států, správný a zdali nedochází spíše k větší provázanosti politických i podnikatelských elit (Hartmann 2007: 89–97).

Nelze ovšem pouze tvrdit, že ta skupina jednotlivců, kteří vlastní nějaké větší množství ekonomických statků, se automaticky těší větším politickým výhodám, anebo že se vůbec nějak podílejí na procesu utváření politické moci. Mezi klíčové faktory v definici oligarchie patří za prvé to, jakým jak velká je míra přímého i nepřímého zapojení oligarchů do uplatňování svých majetkových nároků, a za druhé to, zdali jsou oligarchové osobně zapojeni přímo do vládnutí, ať už individualistického, nebo kolektivního (Winters 2011: 9).

Dle Winterse jsou oligarchové ti lidé, kteří řídí a kontrolují extrémní množství bohatství v podobě enormních materiálních zdrojů, které používají ke své obraně či posílení své moci. Taková definice je neměnná s časem. Oligarchové vždy využívali své zdroje k uspokojení a umocnění vlastních potřeb a moci. Můžeme tedy říct, že oligarchou je tedy vždy jedinec sledující své vlastní zájmy prostřednictvím svého enormního bohatství (Winters 2011: 6).

Pro pochopení toho, čím se oligarchové odlišují od ostatních bohatých, je důležité znát tzv. koncept obrany bohatství. Ten říká, že každý, kdo vlastní nějaký majetek, je zavázán k jeho obraně. Pro oligarchy je obrana majetku a zdrojů příjmů jsou nejvyšší prioritou. V rámci toho jsou oligarchové více než obyčejní lidé s relativně malým množstvím ekonomických statků, více ovlivňovány politickému prostředí a systému, ve kterém žijí. Logicky pak mají tendenci podílet se na směřování politiky daného státu, a to především v zájmu ochrany, či maximalizace svých majetků (Winters 2011: 6–8).

Podle americké socioložky Darcy K. Leach můžeme oligarchii ve formálně demokratických systémech indikovat podle následujících ukazatelů. Tím prvním je nedostatečné obměňování vedoucích funkcí, které je znakem toho, že daná menšina posiluje svou nelegitimní moc. Druhým ukazatelem je kontrola zdrojů pouze vládoucí menšinou, která je nejen kontroluje, ale také si připisuje výhradní právo nad jejich distribucí. Posledním indikátorem je nízká míra účasti většiny na

rozhodovacím, či volebním procesu. Všechny tyto ukazatele jsou dle Leachové sice nedostatečné pro jasné stanovení existence oligarchie, ale slouží jako její hlavní rysy (Leach 2005: 330–332).

V rámci mé definice budu vycházet z pojetí oligarchie, jak ji chápe americký politolog Jeffrey A. Winters, který vychází z již z Aristotelových úvah, tedy chápe oligarchii jako skupinu, či jednotlivce, který svou moc odvozuje od velikosti svého bohatství. Pro vymezení vlastní definice oligarchy čerpám z tvrzení autora Jamese L. Payna, který na základě původu moci odlišuje elitu a oligarchii. V rámci této bakalářské práce tedy definuji oligarchu jako velmi bohatého člověka, jehož majetek je téměř nemožné rozptýlit, či přerozdělit, a který na základě své ekonomické moci a politických konexí uplatňuje své vlastní zájmy vedoucí k maximalizaci jeho ekonomických zisků.

1.1.1 Oligarchie ve středovýchodní Evropě

Ve státech bývalého východního bloku, konkrétně v Ruské federaci a na Ukrajině, se po pádu komunistického režimu začaly objevovat skupiny extrémně bohatých podnikatelů, kteří měli zájem na uplatňování neformální politické moci, a které tedy můžeme nazývat oligarchy. Tento termín se v obou zemích začal uplatňovat v první polovině 90. let minulého století a v obou zemích je vnímán velmi podobě. Za oligarchu bývá označován velmi bohatý člověk, který je hlavním majitelem velkých, často dříve státem vlastněných podniků, a který je propojený s politickou elitou daných zemí. (Aslund 2007: 256)

Existenci oligarchů ale nelze přisuzovat pouze postsovětským zemím. Aslund uvádí, že oligarchie je i dnes silně zakořeněná např. ve státech jižní Ameriky. Významným příkladem oligarchů byli také tzv. loupeživí baroni, kteří na konci 19. století vybudovali v USA významná průmyslová impéria. V rámci této bakalářské práce bych se ráda zaměřila na vývoj oligarchie ve středovýchodní Evropě.

Dle švédského ekonoma Andrease Aslunda nebyla existence oligarchů ještě na počátku 21. století ve státech bývalého sovětského bloku příliš obvyklá. Oligarchy, které jsme si vymezili v první kapitole, nalezneme právě především v Rusku, na Ukrajině a v Kazachstánu (Aslund 2007: 257).

Většina ruských průmyslových oligarchů nabyla své jmění během privatizace původně státních průmyslových podniků, které byly po celá desetiletí srdcem ruské centrálně plánované ekonomiky. I z toho důvodu je většina ruských oligarchů podniká v ropném, kovovém a uhelném průmyslu. Charakteristická je pro ně silná vazba na ruského prezidenta, jakožto hlavní exekutivní moci v ruském prezidentském systému (Aslund 2007: 258–259). Dle časopisu Forbes vzrostl počet ruských miliardářů na 117 s odhadovanou výší majetku v hodnotě 223 miliard dolarů. Oproti roku 2020 je to nárůst o zhruba 68 %. Zdrojem tak vysokého majetku 10nejbohatších Rusů vlastnictví největších podniků především v ocelářském, kovovém, ropném a investičním průmyslu (Peterson-Withorn 2021).

Na příkladě Ukrajiny autoři uvádí, že po pádu železné opony došlo v zemích bývalého východního bloku k vytvoření mocných oligarchických skupin, které díky divokým reformám k přechodu k tržní ekonomice ovládli hlavní průmyslové podniky a upevnili svou moc také na politickém poli. Chernenko ve své analýze uvádí, že právě spojení politické moci a majetku je pro tyto oligarchické skupiny typické a uvádí, že tato uskupení, kterých na příkladu Ukrajiny vyčíslil zhruba 35, mají ve vládě či v parlamentu své zástupce, skrze které se snaží prosazovat vlastní zájmy. V případě Ukrajiny je také běžnou situací, aby se jednotliví oligarchové stávali vrcholnými politiky (Chernenko 2019: 387–390).

Takovými byli například pátý ukrajinský prezident Petro Porošenko, jehož majetek byl ještě v březnu 2014, tedy necelé dva měsíce před tím, než se stal prezidentem, odhadován na 1,2 miliardy dolarů, což z něj dělalo sedmého nejbohatšího muže Ukrajiny. Porošenko, pro své vlastnictví svého cukrářského

impéria firmy Roshen přezdívaný také “čokoládový král”, se v politice angažoval i před svým prezidentským angažmá jako ministr zahraničních věcí, obchodu a hospodářského rozvoje, nebo jako člen Ukrajinské národní bankovní rady. Kromě toho také do roku 2021 vlastnil vlivný ukrajinský zpravodajský kanál 5 (BBC 2014). Je podezřelý z vlastizrady kvůli údajnému financování terorismu. Ještě před svým zvolením uzavřel obchod na nákup uhlí z proruských separatistů ovládaného území Donbasu na východě Ukrajiny. Podle vyšetřovatelů tím podkopal hospodářskou bezpečnost Ukrajiny a zvýšil energetickou závislost země na Rusku a jeho ovládaných oblastech. V lednu roku 2022 nařídil kyjevský soud na základě této kauzy zbavit Porošenka veškerého majetku (iRozhlas 2022).

Dalším příkladem působení oligarchů ve středovýchodní Evropě je situace v Bulharsku, kde v létě 2020 došlo k několika demonstracím proti tamější tzv. oligarchické mafii, která podle občanů už od pádu železné opony proniká do státně důležitých institucí, jako například soudnictví, bankovníctví, či právě média. Bulharské oligarchické skupiny mají své kořeny ve špionážní službě z dob komunismu, která se po jeho konci zmocnila národně důležitého průmyslu, a kromě toho také prováděla nelegální obchody se zbraněmi a narkotiky (Christian 2020). Jedním ze tří bulharských oligarchů, proti kterým také mířily sankce ze strany USA za velký podíl na tamní korupci a zneužívání státních institucí za účelem vlastního zisku, byl také mediální magnát Deylan Peevski. Tento bývalý bulharský poslanec se stal předmětem vyšetřování několika protikorupčních organizací, které také odhalily jeho offshorové impérium v hodnotě 700 milionů dolarů. Ve zprávě ministerstva financí z roku 2020 bylo řečeno, že Peevski aktivně ovlivňoval komunální volby tím, že vybraným politikům poskytl mediální pokrytí ve svých téměř 20 novinách, televizní stanici a zpravodajskými webovými stránkami výměnou za získání ochrany v rámci trestního stíhání. Do roku 2016 bylo součástí majetku oligarchy Peevského také několik stavebních společností, či největší bulharský producent tabáku (Synovitz 2020).

Nejbohatší bulharský podnikatel Vasil Bozhkov, jehož majetek se odhaduje mezi 1-3 miliardami bulharských levů, je také často označován za největšího bulharského zločince, se dle amerického ministerstva zahraničí dopouštěl rozsáhlé korupce vůči vysoce postaveným státním úředníkům, daňových úniků, či vedení organizované zločinecké skupiny. Dle amerického ministerstva zahraničí jsou, kromě zkorumpovaných politických úředníků, za krizi právního bulharského státu a za tamní nízkou životní úroveň vinni právě oligarchové, jež se ve svém vlastním zájmu nebojí nejen zneužívat státní instituce ve svůj prospěch, ale k dosažení svých cílů používat také násilí (Dihmis 2021).

Podobná krize právního státu propukla před časem také v Moldavsku, odkud v důsledku vládní krize uprchl moldavský oligarcha Vlad Plahotniuc, který kromě toho, že je jedním z nejbohatších Moldavců, byl také do roku 2019 členem parlamentu a předsedou Demokratické strany, ačkoliv ještě o několik let dříve působení v politice striktně odmítal. V minulosti podnikal například ve finančním a ropném sektoru, a v roce 2015 dokonce založil významný mediální dům General Media Group. Z výčtu několika korupčních kauz a kontroverzí týkajících se osoby Vlada Plahotniuce stojí za zmínku, že právě Plahotniuce je spojován se zmizením více než jedné miliardy dolarů z největších moldavských bank v letech 2012-2014. Svými praktikami. V nedávné době ho ministerstvo zahraničí USA zařadilo na listinu protikorupčních sankcí za rozvracení a vykrádání státu Moldova. Rozruch také vzbudily jeho údajné vazby na bývalého ředitele amerických národních zpravodajských služeb, který v minulosti působil několik obranných článků proti stále sílícím kontroverzím z korupčních skandálů (Eckel 2020).

Naproti tomu se před více než 10lety začali v Rumunsku z velké většiny angažovat známí ruští oligarchové, kteří v průběhu posledního desetiletí expandovali do více zemí východní Evropy. Odborníci tvrdí, že ruští, a také ukrajinští oligarchové dnes ovládají významnou část rumunského kovoprůmyslu. Oligarchové Sergej Taruta a Oleg Děripaska byli známí pro své konexe s ruským i ukrajinským prezidentem.

Hlavním důvodem, proč se převážně ruší oligarchové v Rumunsko tak výrazně angažovali, jsou nízká dovozní cla EU na kovovou rudu (Padueran a kol. 2010).

Když se přesuneme více do střední Evropy, problém stále bohatnoucích oligarchů, kteří jsou známí pro své vazby na vrcholné politické představitele vládnoucí strany Fidesz, se v posledních více než 10 letech objevuje také v Maďarsku. Tamní premiér Viktor Orbán se netají svými konexemi s významnými maďarskými podnikateli, z nichž velká většina enormně zbohatla díky státním zakázkám, které získaly po nástupu Orbána do premiéřského křesla. Příkladem takového podnikatel je například Orbánův přítel z dětství, bývalý plynař a dnes velký hráč na stavebním trhu Lorinc Meszaros, jeho majetek během jednoho roku vzrostl o téměř 100 miliard franků, což je kupříkladu větší růst, než který zažívá americký Facebook. Takový přerod ke klientelismu a narůstající korupce srovnávají různí protikorupční aktivisté, či maďarská opozice se situací, která se po pádu železné opony ustanovila na východě Evropy, kde je obchodní úspěch velmi často spojen s politickou mocí, či jejími představiteli. Zajímavé je, že zhruba 60 % státních zakázek, ze kterých plyne těmto maďarským podnikatelům největší jmění, je financováno z dotací Evropské unie (Buckley – Byrne 2017).

Po konci komunismu a Československé republiky se na Slovensku upevňovala moc bývalého několikanásobného premiéra Vladimira Mečiara, který více než dvě desetiletí vedl také stranu Hnutí za demokratické Slovensko. Jeho působení ve slovenské politice je dodnes spojováno také s velmi rychlou a často nepřehlednou privatizací, která umožnila zbohatnout dnes nejbohatším slovenským podnikatelům, často označovaných za oligarchy (Balázs 2016). Asi nejvýznamnějším z nich se stal podnikatel v energetice, IT a obranném průmyslu Jozef Brhel, který má kromě podnikatelské také bohatou politickou minulost, a jehož majetek byl v roce 2019 odhadován na zhruba 200 milionů eur. Brhel byl dlouholetým členem Mečiarovy strany HDZS, a když v roce 2006 vstoupil do politiky také bývalý slovenský premiér Robert Fico, začal finančně podporovat jeho stranu SMER. Brhel se postupem času

stal největším finančním podporovatelem Ficovy strany a politiky. Pravděpodobně i z toho důvodu byl v roce 2021 zatčen a obviněn z manipulace s výhodnými veřejnými zakázkami ve svůj prospěch (Pešková 2021).

Nedotknutelným slovenským oligarchou byl až do roku 2020 Jaroslav Haščák, který je svými aktivitami spojen s českým miliardářem Markem Dospivou, se kterým společně založil dnešní významnou investiční skupinu Penta Investments. Právě Penta byla spojována s největší slovenskou korupční aférou zvanou Gorila, v rámci které mělo docházet ke schůzkám nejvyšších politických představitelů s významnými slovenskými podnikateli a následně také ke korupci. Haščák byl v prosinci roku 2020 po několika letech zatčen a obviněn z korupce a praní špinavých peněz. K zatýkání nejbohatších slovenských podnikatelů dochází v posledních několika letech čím dál častěji. Jiný kontroverzní podnikatel Marián Kočner, který si nyní ve vězení odpykává devatenáctiletý trest za falšování směnek, byl v roce 2019 obviněn z dvojnásobné úkladné vraždy slovenského novináře Jána Kuciaka a jeho přítelkyně. Kočnerovu vinu se ale prokázat nepodařilo (Pešková 2020).

Na výše uvedených případech působení nejbohatších podnikatelů v jednotlivých zemích a jejich prorůstání do politické a veřejné sféry je zcela zřejmé, že státy středovýchodní Evropy jsou oligarchickými skupinami, a oligarchií samotnou, jak jsem ji vymezila v první kapitole, velmi znatelně zasaženy. Drtivá většina extrémně bohatých podnikatelů, kteří svého majetku nabyli zejména po pádu komunismu, kdy se zmocnili významných státních podniků, se snaží skrze své politické konexe uplatňovat a maximalizovat své vlastní státy. Určitá část z nich je dokonce angažovaná ve vysoké politice, kterou prokazatelně ovlivňuje, a například jako v případech Bulharska či Moldavska stojí za krizí právního státu.

1.2 Mediální oligarcha

Je častým tvrzením, že média, a především ta nezávislá, jsou jedním z důležitých pilířů demokracie. Ačkoliv různé teorie demokracie nahlíží na její fungování, prostředky a cíle odlišně, platí za obecnou shodu, že demokracie je prostředkem, jak každému jednotlivci zajistit podíl na rozhodování o veřejných záležitostech, tedy o volbě veřejných představitelů, a v konečném důsledku i na utváření zákonů a právních předpisů. Podle amerického profesora C. Edwin Barkera má největší vliv na utváření politických preferencí jednotlivců veřejná sféra, která je z velké části ovlivňována právě médii, jež se zásadně podílejí na utváření veřejného mínění. Autor média vnímá jako nejvýznamnější institucionální prvek ve struktuře veřejné sféry, jelikož jsou tím, kdo společnosti zprostředkovává pohled na dění v této sféře. Z toho tedy můžeme usuzovat, že míra demokratičnosti jednotlivých zemí je úměrná vůči tomu, jak svobodná a rovnostářská jsou její média (Baker 2006: 5–7).

Pro pluralitní demokracie je ochrana svobody slova a tisku zásadní, aby byla zachována různost názorových proudů, která pomáhá občanům utvářet svá vlastní autonomní rozhodnutí. Dle německého filozofa Jurgena Habermase došlo s nástupem masových médií a komercializací tisku k tomu, že byla veřejnost zbavena autonomie rozhodování a stala se pouhým konzumentem mediálních korporací sledujících svůj vlastní zisk. Pojem svobodného média je utvářen dvěma zásadními rovinami. Tou první je, jakou míru svobody, v tom co a jak psát požívají samotní novináři. Druhou rovinou určující pojem svobodného média je skutečnost, jaký přístup má veřejnost ke svobodným médiím. V situaci, kdy je jedna či druhá rovina narušena, můžeme hovořit o nabourání svobody médií (Moravec 2020: 111–120).

Faktorů, které mohou ovlivňovat nezávislost médií a jejich sdělení, se nabízí několik. Kromě individuálního faktoru, jakým je třeba předpojatost samotných novinářů vůči určitým tématům, či faktoru společenského spojeného většinou s povahou samotného politického režimu, tím důležitým pro definici toho, co je to

mediální oligarchie, je faktor institucionální, neboli ekonomický. Je logické, že pokud jsou média v soukromém vlastnictví, je jejich existence závislá na tom, jak velký zisk generují. Tomuto faktoru poté podléhá žurnalistický obsah, který podléhá rozhodnutí vlastníků daného média, kteří tímto omezují výše zmíněnou autonomii žurnalistiky. Mediální produkt a reportéřská práce v těchto médiích podléhají tzv. komodifikaci, tedy procesu, při kterém se stávají pouhým zbožím podléhajícím poptávce a fungování trhu (Jakubowicz 2017: 124).

Pro pochopení významu pojmu mediálního oligarchy je tedy důležité si uvědomit, jak velký vliv, ať už formální, či neformální skrze jemu loajálních pracovníků, na autonomii médií má. Mediální oligarchové jsou velmi bohaté osoby, kteří řídí svá média skrze vlastní ekonomické, či dokonce politické zájmy, čímž omezují autonomii samotných zpravodajů, tak ve výsledku dokáží ovlivňovat veřejného mínění ve svůj prospěch. V některých případech dochází pak také k tomu, že sami majitelé mediálních domů, ať už jsou oficiální, anebo své vlastnictví schovávají pomocí netransparentní vlastnické struktury, jsou více, či méně angažovaní v politickém, ba dokonce legislativním procesu. V takové situaci bezpochyby dochází k velmi výraznému střetu zájmů, jelikož využívají svou moc na obou stranách - tou politickou ovlivňují prosperitu svého podnikání, včetně toho mediálního, a svým podnikám se snaží pozitivně prezentovat své politické působení (Moravec 2020: 241–249).

Pokud vyjdeme z definice oligarchy v předchozí kapitole, lze mediálního oligarchu definovat jako velmi bohatého člověka vlastníčího některý z vlivných mediálních titulů, jehož majetek je téměř nemožné rozptýlit, či přerozdělit, a který na základě své moci uplatňuje své vlastní zájmy vedoucí k maximalizaci jeho ekonomických zisků a moci. Důležité je, že kromě pozice vlastníka daného média nemusí mít v organizaci jinou roli. Jakožto skrytý či oficiální vlastník daného média se ale snaží o uplatňování vlastního vlivu na obsah mediálních sdělení, jež mají upevňovat jeho moc. Pro účel této práce je důležité si vymezit, že vlastník těchto

médií je taky činný v politické soutěži a že zastává určitou politickou funkci v politickém systému dané země.

1.2.1 Mediální oligarchové v středovýchodní Evropě

Po pádu železné opony v roce 1989 vyvstala v zemích střední otázka privatizace, která se samozřejmě dotkla také mediálního sektoru. Dědictví tvrdé cenzury médií a pouze státem ovládaných médií vedlo v oblasti mediálního trhu velké k přijetí různých deregulačních opatření, například včetně zrušení dříve platného prohlášení o zákazu zahraničního vlastnictví zisku, čímž byl proces demonopolizace médií ve středovýchodní Evropě značně urychlen. Nové televizní či radiové stanice se utvářely mezi lety 1993-1996, kdy docházelo k prvnímu procesu udělování zahraničních licencí. Vznik zcela nových soukromých stanic, jako například české TV Nova, na slovenské TV Markíza, či maďarského RTL Klubu, zcela změnil pozici veřejnoprávních stanic, kterým trvala změna k novým poměrům déle, než nově vznikajícím komerčním stanicím (Klimkiewicz 2009: 44–45).

Postup privatizace médií však probíhal v zemích bývalého východního bloku odlišně, a to v závislosti na tom, zdali byla privatizace regulována ze strany vlády nějakými mechanismy. Např. v Polsku či ve Slovinsku bylo vlastnictví tamních médií ze strany zahraničních investorů omezeno na 33 %. Oproti tomu rychlý příliv zahraničních investorů, který v rámci procesu tzv. spontánní privatizace zaznamenala např. Česká republika či Maďarsko, naprosto změnil tamní mediální prostor, kterému začala v drtivé většině dominovat zahraniční média. Ještě před téměř deseti lety bylo v těch zemích více než 80 % mediálních domů vlastněno zahraničními investory. Bývalé země východního bloku, ve kterých po desítky let neexistovala žádná jiná nežli veřejnoprávní média, znamenal příliv investorů začátek nové éry, a to především v dodání nových technologií a modernizaci novinářské praxe, která se díky štedré

finanční podpoře a obchodním zájmům daných investorů začala rychle komercializovat, což zapříčinilo úpadek pluralitní a nezávislé žurnalistiky (Štětka 2012: 435–437).

Mladá a velmi rychle vyvíjecí se média ve středovýchodní Evropě se postupem času stala více náchylná k vlastnické konsolidaci, syndikaci obsahu, či regionálnímu řetězení. Zároveň nedostatek pravidel pro transparentnost médií zapříčinil přemísťování největších mediálních společností operujících v celé střední a východní Evropě do daňových rájů, jako třeba v případě společnosti Central European Media Enterprises na Bermudské ostrovy (Klimkiewicz 2009: 47).

Ačkoliv ještě na počátku tisíciletí byla většina médií ve střední a východní Evropě v rukách zahraničních vlastníků, situace se od roku 2006 začala měnit postupně měnit. Vše odstartovalo prodejem litevských médií ze strany britské skupiny Mecom Group ve prospěch místní firmy Hermis Capital. Tento litevský případ postupně následovaly i další země - v roce 2007 prodala německá skupina vlastníci většinu bulharských médií do rukou významného bulharského podnikatele, dnes často označovaného za mediálního oligarchu, Iva Prokopieva a jeho společnosti Economedia (Štětka 2012: 438–439).

Odchod především německých, švýcarských, či skandinávských investorů z regionu středovýchodní Evropy byl zapříčiněn nejen tvrdou finanční krizí z roku 2008, ale také postupným nástupem internetu, díky čemuž bylo pro ně vlastnictví zdejších mediálních domů finančně nevýhodné a značně ztrátové. Mediální trhy střední a východní Evropy byly vzniknuvší hospodářskou recesí zasaženy mnohem více než západní trhy, a to především kvůli velmi silným poklesům v rámci investic do reklamy v médiích. Jedinými kupci, kteří byli ochotni tak ztrátové podniky převzít a investovat do nich, byli domácí bohatí podnikatelé, kterým vlastnictví médií přineslo často nejen pomoc v jejich politických ambicích, ale také mělo určitou pozitivní symbolickou hodnotu (Ehl - Štětka 2018).

Mediální oligarchové ve smyslu lokálních bohatých podnikatelů vlastnících kromě jiných podniků také různou sítí mediálních domů nejsou neobvyklí ani ve státech jižní Evropy, jako např. v Itálii či v Řecku. Typické je, že vlastníky médií se stávají tzv. průmysloví magnáti, tedy mocní a bohatí jedinci s významným společenským vlivem, jejichž primárním zájmem je ale podnikání ve zcela jiném odvětví nežli ve zpravodajství (Štětka 2012: 441–443).

Jedním z posledních případů, kdy se zahraniční investoři zbavili svého majetku byl prodej významného slovenského vydavatelství, který mimo jiné vydává také jeden z nejvýznamnějších tamních deníků SME, investiční skupině Penta Investments, ke kterému došlo v roce 2014. Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, Penta Investments byla v čele s jedním ze svých zakladatelů Jaroslavem Haščákem spojována s jednou z největších korupčních kauz na Slovensku, tzv. kauzou Gorila, na což upozornil právě deník SME. Tehdejší šéfredaktor Matúš Kostolný společně s dalšími zhruba 50 zaměstnanci na protest proti prodeji tohoto deníku redakci opustili (Lyman 2014). Vstup skupiny Penta na mediální trh ale není na Slovensku výjimkou. Další slovenská média jsou také vlastněna tamními podnikateli, jako např. Ivanem Kmotříkem. Tomuto jednomu z nejbohatších Slováků patří například zpravodajský kanál TA3 a distribuční síť Mediaprint Kapa. Kvůli odchodu dřívějšího britského vlastníka slovenského deníku Pravda se těchto novin zmocnila finanční skupina J&T, známá pro své napojení na tehdy vládnoucí stranu SMER (Štětka 2014).

Mezi lety 2006 – 2014 došlo k takovému prodeji mediálních domů téměř po celé středovýchodní Evropě. Například z Maďarska odešel britský vydavatel druhého nejprodávanějšího tabloidu Bors. Stejně tak německý vydavatel Westdeutsche Allgemeine Zeitung prodal svá média v Bulharsku, Rumunsku, Srbsku či v Makedonii. Zcela totožný byl také polský scénář. Zde v roce 2011 odkoupil polovinu podílu ve vydavatelství Presspublica, která mimo jiné vydává také velmi populární deník Rzeczpospolita, polský podnikatel Grzegorz Hajdarowicz, jehož skupina Gremi Media S.A. je vydavatelem velké části předních polských deníků (Štětka 2014).

V Maďarsku se po odchodu švédské investiční firmy Metro International dostal k moci na poli médií bývalý maďarský obchodní magnát, bývalý politik a také bývalý spojenec Viktora Orbána a jeho strany Fidesz, která nyní v Maďarsku vládne nadpoloviční většinou, Lajos Simicska. Ten byl až do roku 2018 označován nejen za největší maďarského mediálního magnáta, ale také za jednoho z nejbližších mužů premiéra Viktora Orbána, který skrze své deníky propaguje názorové myšlení Orbánovy strany. Po roztržce ve volbách, kdy se Simicska stal podporovatelem jiné strany než Fidesz, tento mediální oligarcha uzavřel a rozprodal všechny své mediální domy, i jiné zbývající podíly (Politico 2018).

Trochu jiná situace panuje v Rusku, kde je nejvýznamnějším odvětvím mediálního průmyslu jednoznačně televize. Ty nejsledovanější celostátní televize jsou vlastněné buď státem, anebo společnostmi, které jsou známé pro svůj úzký vztah s Kremlem. Počet nezávislých médií se za vlády prezidenta Vladimira Putina ještě snížil, a navíc není výjimkou, aby novináři z takových médií nebyli mnohdy pronásledováni, či soudně stíháni. Na poli internetu umožňuje ruský zákon bezpečnostním službám kromě většího přístupu k uživatelským údajům také blokovat různý obsah (BBC 2021).

Ukrajinský mediální trh začali po konci Sovětského svazu ovládat místní oligarchové, kteří kontrolují místní televizi, tisk, rozhlas i internet. Zdejší vlastníci médií jsou také ve většině případů buď napojeni na politiky, které například otevřeně skrze svá média podporují ve volebních kampaních, jako tomu bylo třeba v případě prezidentské volební kampaně, kdy média ukrajinského miliardáře Igora Kolomojského aktivně podporovala kandidáta Volodymyra Zelenského, anebo sami vrcholné politické funkce zastávají. To je případ třeba bývalého prezidenta Petra Porošenka, který kromě toho, že oficiálně vlastní hojně sledovaný televizní kanál 5, je také údajným vlastníkem kanálu Prímý, jehož mediální sdělení jsou silně proporošenkovská (Media Landscapes).

Jak bylo zmíněno v předešlé kapitole mapující oligarchy ve středovýchodní Evropě, bulharský oligarcha Delyan Peevski je majitelem většiny nejčtenějších deníků v zemi. Jeho mediální skupina New Bulgarian Media Group, kterou oficiálně vlastní jeho matka, je dle několika oponentů ovládána bulharskými vládními stranami. Bulharsko se také pravidelně umísťuje na posledních místech v rámci Evropské unie v žebříčku Indexu svobody tisku vydávaného Reportéry bez hranic od roku 2002 (Lyman 2014).

Velmi podobný scénář, ve kterém jeden z nejbohatších tamních podnikatelů vlastnil nejčtenější média v zemi, se odehrál také v Rumunsku. Tam až do svého zatčení a odsouzení za právní špinavých peněz v roce 2014 vlastnil bývalý předseda rumunské konzervativní strany a miliardář Dan Voiculescu. Součástí mediální skupiny Intact Media Group je také například nejsledovanější tuzemská televize Antena 3, která ve svém zpravodajství odhalila četné korupční kauzy týkající se nejvyšších rumunských politiků, dokonce i bývalého rumunského prezidenta (Business Review 2014).

Výše shrnutý výklad o vývoji vlastnictví největších mediálních skupin ve středovýchodní Evropě, které dnes z drtivé většiny ovládají tamní nejbohatší podnikatelé, nabízí otázku, zdali to odpovídá definici mediálního oligarchy, jak jsme si ji vymezili v kapitole 1.1 této práce, která za mediálního oligarchu považuje velmi bohatého člověka vlastníciho daná média, skrze která se snaží měnit mediální sdělení ve prospěch vlastních ekonomických zájmů. Takový mediální oligarcha se snaží ovlivňovat také danou politickou scénu, a to buď přímými vztahy s politiky, jimž na oplátku poskytuje mediální krytí, anebo se dokonce sám stane jedním z vrcholných politiků. Na základě výše vypsanych informací můžeme vidět, že tento typ vlastnictví médií není neobvyklý. Téměř všechny země středovýchodní Evropy zažily, anebo zažívají, že nejčtenější média v zemi jsou ovládána místními nejbohatšími podnikateli. Ze shrnutí můžeme také na příkladu Rumunska, Bulharska, Slovenska, anebo Maďarska vidět, že mediální magnáti jsou napojeni na nejvyšší politické

představitel, vládní strany, anebo dokonce sami tyto pozice zastávají. V takovém případě je lze dle mé definice považovat za mediální oligarchy.

1.2.2 Mediální oligarchové v ČR

Stejnou cestou oligarchizace médií se ubírala také Česká republika, kde se jedním z prvních majitelů značného množství mediálních skupin stal podnikatel Zdeněk Bakala, který se pravidelně umísťuje v desítce nejbohatších Čechů. Vlivem ekonomické krize v roce 2008 se začala velká část zahraničních investorů zbavovat svého majetku v zemích střední a východní Evropy ve prospěch místních bohatých podnikatelů, což jen otevřelo dveře nastupujícím mediálním oligarchům ovládajícím převážně tištěná média (Štětka 2012: 438–439).

Mezi nejznámější české mediální oligarchy, kteří se zmocnili zdejších médií po odchodu zahraničních investorů, patří Zdeněk Bakala, Daniel Křetínský společně s Romanem Korbačkou, Andrej Babiš, Ivan Zach, Jaromír Soukup, či Marek Dospiva (MediaGuru 2020). Společným znakem všech těchto majitelů je fakt, že vlastní obrovské množství majetku, a řadí se tak mezi nejbohatší obyvatele České republiky. Ve svém projevu se ale často velmi liší. Někteří si hledí pouze svých ekonomických zájmů, jiní mají určité politické ambice, jako například Andrej Babiš, dnes již bývalý předseda vlády České republiky, anebo Jaromír Soukup s jeho dnes již zaniklým politickým hnutím List.

Prvním zmíněným podnikatelem, který v roce 2008 koupil vydavatelství *Economia*, byl Zdeněk Bakala. Jenž se ještě v roce 2020 umístil na 11. místě nejbohatších Čechů dle odhadů časopisu *Forbes*. Tento český podnikatel, který velmi často působí také v USA, nejvíce zbohatl díky ovládnutí těžební firmy OKD, která je dnes v likvidaci. V roce 2008 se pod záminkou poskytnutí názorové i finanční nezávislosti rozhodl koupit vydavatelství *Economia*, mezi jejíž hlavní tituly patří

Hospodářské noviny, deníky Respekt, či Ekonom a internetový deník Aktuálně.cz. Všechna tato média se řadí mezi nejčtenější v republice (Forbes 2020b). Ačkoliv se v závislosti na finančních ztrátách vydavatelství Economia objevila tvrzení, že Bakala chce svá média prodat, on tyto domněnky popírá s tím, že vlastnictví médií chápe jako veřejnou službu, a že hlavním posláním jeho médií je provozovat svobodnou a nezávislou žurnalistiku. V roce 2019 také Bakala i jeho žena Michaela Bakala rezignovali na své posty v představenstvu a dozorčí radě vydavatelství (Echo24 2019). Ačkoliv nemá Zdeněk Bakala nějaké konkrétní politické zájmy, ani neznáme jiné důkazy toho, že by se snažil ze své pozice vlastníka nějak nezávislost médií ovlivňovat, nelze zapomenout, že v roce 2010 rozdělil Bakala téměř 30 miliónů korun mezi tři politické strany, které po volbách utvořili vládnoucí koalici, a které velmi otevřeně podporoval skrze svůj vlajkový deník Hospodářské noviny (Štětka 2012: 238).

Dalším zajímavým českým mediálním magnátem je Daniel Křetínský, jehož společnost Czech Media Invest koupila koncem roku 2013 bývalé vydavatelství Ringier Axel Springer, jež bylo přejmenováno na Czech News Center. CNC se označuje za největšího lídra na českém mediálním trhu, mezi jehož hlavní tituly patří nejčtenější deníky v České republice, a to například deníky Blesk, Aha!, Sport magazín a iSport.cz, ekonomický deník E15, či společenský týdeník Reflex.cz (Forbes 2020a). Když v roce 2018 koupil Křetínský menšinový podíl ve francouzském deníku Le Monde, rozhodli se tamní novináři zmapovat situaci v jeho českých médiích. Ačkoliv se dříve několik novinářů působících v Křetínského médiích rozhodlo deníky opustit z důvodu přílišného odklonu směrem k různým provokativním tématům, neexistují důkazy o tom, že by se Křetínský snažil mediální sdělení skrze své redaktory jakkoliv ovlivňovat. Jediným předmětem diskuzí zůstává domněnka, že by se skrze své portály iSport.cz a Sport snažil přílišně propagovat svůj fotbalový klub AC Sparta Praha (Hospodářské noviny 2019).

Zajímavým aktérem, který na poli mediálního trhu působí už od počátku 90. let, je Jaromír Soukup. Ten několik let po sametové revoluci převzal do svých rukou mediální agenturu Médea, která se stala jedním z klíčových hráčů v oblasti zprostředkovatele při prodeji reklamy. Od počátku tohoto století pak také vlastní mediální dům EMPRESA MEDIA, pod kterou patří soukromá televizní stanice TV Barrandov, ve které vystupuje s několika svými pořady, jako například Moje zprávy, či Týden Jaromíra Soukupa. Sám Soukup se také v minulosti netajil tím, že má jisté politické ambice. V roce 2019 oznámil, že hodlá kandidovat v příštích prezidentských volbách, a teprve nedávno došlo k rozpuštění jeho politické iniciativy List Jaromíra Soukupa. Ačkoliv Soukupovy televizní pořady a veřejné vystupování často vzbuzují dojem neprofesionality, jelikož se ve svých vystoupeních nebojí užívat očividné nepravdy a být tak značně neobjektivní, nelze mu statut mediálního oligarchy nijak upírat. Soukup je známý také pro své velmi dobré vztahy s některými politickými špičkami, a to především z okruhu okolo nynějšího prezidenta České republiky Miloše Zemana. V minulosti byl také zainteresován do přímé i nepřímé finanční podpory několika politických stran, např. Stranu zelených, či Věci veřejné (Novotný 2019).

Asi nejznámějším českým mediálním oligarchou je bývalý předseda vlády, podnikatel a předseda dnes možná nejmocnějšího politického uskupení, hnutí ANO 2011, Andrej Babiš. V žebříčku nejbohatších Čechů časopisu Forbes se Babiš umístil na celkovém pátém místě s odhadovaným majetkem ve výši necelých 75miliard korun. Jeho koupě mediální skupiny MAFRA, která pod sebou zaštiťuje deníky jako Mladá Fronta Dnes, Lidové noviny, iDnes.cz, či jiné převážně lifestyleové deníky, v roce 2013 vzhledem k jeho politickým i podnikatelským ambicím vzbudil značné obavy, zdali skrze své deníky nebude uplatňovat vlastní zájmy. Kromě domu MAFRA patří do majetku A. Babiše také mediální skupinu Bauer Media, jež se zaměřuje na produkci širokého spektra společenských a lifestyleových deníků (Forbes 2020c). Ačkoliv ve svých tiskových zprávách skrze svého mluvčího deklaroval, že žádným způsobem redakční sdělení ovlivňovat nebude, téměř okamžitě se na světlo světa

dostaly nahrávky, ze kterých je zcela očividné, že se Andrej Babiš s jedním z novinářů MF Dnes domlouval na zveřejňování článků s kompromitujícími informacemi o předních sociálnědemokratických politicích (MediaGuru 2017). O tom, zdali a jakým způsobem uplatňoval na svá média Andrej Babiš vliv coby předseda vlády, pojednávají více podrobně další kapitoly této práce.

Za mediální oligarchy bychom dle naší definice mohli v českém prostředí považovat především Andreje Babiše a Jaromíra Soukupa, kteří v minulosti prokazatelně uplatňovali svůj vliv na obsah mediálního sdělení daného média. Oba dva mají navíc určité politické ambice, a lze se tedy domnívat, že vlastnění sice dlouhodobě ztrátových, ale velmi vlivných mediálních skupin jim může poskytovat určitou politickou reklamu.

1.2.3 Legislativa EU týkající se vlastnictví médií

Problematika plurality médií a její řešení, či lépe řečeno její standardizace, je otázkou, kterou se již desítky let zabývá také Evropská unie. Na důležitost plurality médií odkazuje již Listina základních práv EU, konkrétně v článku 11. Většina členských států ale považuje problematiku plurality médií za domácí záležitost, kvůli čemu se nepodařilo přijmout harmonizující směrnici platnou pro všechny členské státy EU. Evropská Unie se tedy v rámci tohoto tématu snaží podporovat různé výzkumné analýzy hodnotící nezávislost a pluralitu médií v sedmadvacítce. Příkladem může být výše zmíněné Centrum pro mediální pluralismus a svobodu médií (Smith 2013: 341–343)

2 Andrej Babiš jako mediální oligarcha

Postava Andreje Babiše jakožto vlastníka jednoho z největších mediálních domů v České republice byla ve zkratce popsána už v kapitole Mediální oligarchové v ČR. Pro účel této práce je ovšem důležité se více detailně podívat na to, jakým majetkem Andrej Babiš, coby vlivný podnikatel a dnes už bývalý předseda vlády ČR, disponoval v době svého vládního předsednictví. V souvislosti s tím je nutné vymezit, jak A. Babiš svůj majetek, který vložil do svěřenských fondů, může ovládat, a proč se kvůli tomu nachází ve střetu zájmů.

2.1 Majetek A. Babiše

Kromě toho, že v té době zastával Andrej Babiš post předsedy vlády České republiky, byl podle odhadu časopisu Forbes také čtvrtým nejbohatším Čechem s odhadovaným majetkem ve výši 77 miliard korun. Klíčovými sektory, ve kterých Andrej Babiš podniká od svého mládí, jsou zemědělství, chemický a potravinářský průmysl, ve kterých vlastní ty největší firmy na českém trhu jako Agrofert, Deza, Lovochemie, či Kostelecké uzeniny (Forbes 2020).

Krátce po rozpadu České a Slovenské federativní republiky v roce 1993 založil Andrej Babiš akciovou společnost Agrofert, která se postupem času stala největším zemědělským, chemickým a potravinářským holdingem, který spravuje více než 200 jednotlivých firem. Dnes Agrofert podniká ve zhruba 18 zemích a zaměstnává okolo 34 tisíc pracovníků (Agrofert 2022).

Velmi známou součástí Babišova podnikatelského impéria je také bývalá státní chemička Lovochemie, a.s. vyrábějící minerální hnojiva. Jak sám Babiš také uvádí ve svém životopise, ovládnutí chemičky Lovochemie byla jediná problematická kauza v historii Agrofertu. Krátce po sametové revoluci pomohl Andrej Babiš, tehdy pracující pro slovenský podnik zahraničního obchodu Petrimex, zprostředkovat finanční

pomoc nutnou pro modernizaci závodu. Podmínkou za to bylo uzavření exkluzivní smlouvy o na prodej ledku s Petrimexem. Ve chvíli, kdy Lovochemie přešla do soukromých rukou, a Andrej Babiš se stal členem představenstva, přešly exkluzivní smlouvy, které v realitě znamenaly dražší nákup suroviny a nižší cenu výrobků, z Petrimexu na Agrofert. Příběh o ovládnutí bývalé státní chemičky značně pomohl, stejně jako jiné bývalé státní podniky, jako například Unipetrol, k obrovskému zbohatnutí a velkému rozvoji jeho Agrofertu (Štický 2016).

V roce 2013 se součástí holdingu Agrofert stal také mediální dům MAFRA, jejímž majoritním vlastníkem byl německý holding Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft mbH. Tímto krokem tak Andrej Babiš ovládl nejpopulárnější seriózní deník Mladá Fronta Dnes, ze kterého v návaznosti na tuto situaci odešlo několik novinářů a investigativců z důvodu neshody s vedením, a ztráty svobodné a nezávislé žurnalistiky (Plesl 2014).

Roku 2014 došlo k rozdělení společnosti Agrofert, a.s., ze které se odštěpila firma SynBiol, a.s., pod níž spadají podíly ve společnostech jako Imoba, či Čapí hnízdo. Společnost SynBiol, a.s. stejně jako koncern Agrofert, a.s. vložil Andrej Babiš v roce 2017 do svěrenského fondu AB private trust I, jehož správcem se stal tehdejší ředitel Agrofertu Zbyněk Průša (Novinky.cz 2019). Předmětem podnikání společnosti SynBiol, a.s. je výroba a zpracování paliv a maziv, a výroba nebezpečných chemických látek a směsí (SynBiol 2022).

2.2 Svěrenské fondy

Svěrenský fond byl jako právní nástroj v České republice zaveden v roce 2014. Jedná se o stav, kdy dochází k vyčlenění majetku bez vlastníka. Ačkoliv nelze oficiálně svěrenský fond vlastnit, lze jeho prostřednictvím ovládat do něj vložené

obchodní společnosti, ve kterých je pak možné uplatňovat přímý i nepřímý vliv (Dupák 2020).

V roce 2017, kdy byl Andrej Babiš ministrem financí ve vládě Bohuslava Sobotky, vstoupila v platnost novela zákona o střetu zájmů č. 14/2017, která znemožňovala firmám, ve kterých členové vlády vlastní více než čtvrtinový podíl, ucházet se o veřejné zakázky, investiční pobídky a nenárokové dotace. Kromě toho také zakazovala členům vládního kabinetu vlastnit jakákoliv média provozující rádiové, či televizní vysílání, nebo vydávající periodický tisk. Cíl této novely byl zcela zřejmý - znemožnit členům vlády podnikat. Za krátký čas od schválení této novely obdržel Ústavní soud České republiky žádost prezidenta republiky Miloše Zemana o její zrušení. Důvod byl prostý - novela zákona prý velmi jasně směřovala pouze proti jedné osobě, a to proti Andreji Babišovi, který byl v té době většinovým vlastníkem společností Agrofert, a.s. a SynBiol, a.s. Obě tyto firmy poté v návaznosti na novelu zákona o střetu zájmů, jehož po třech letech zkoumání neuznal Ústavní soud za protiústavní a žádost prezidenta republiky tak zamítl, Andrej Babiš převedl do svěřenských fondů AB private trust I a II (Košťálová 2022).

Andrej Babiš má tedy kromě statutu zakladatele obou svěřenských fondů také status obmyšleného, je tedy osobou přijímající z plnění fondů. Správci fondů se pak stali dlouholetí manažeři holdingu Agrofert Zbyněk Průša a Alexej Bílek, kteří jsou tak zodpovědní za každodenní chod fondů, a kromě toho také vykonávají vlastnická práva k majetku uloženého ve fondech. Správu svěřenských fondů má na starosti tříčlenná rada tzv. protektorů, mezi nimiž jsou kromě Babišových spolupracovníků také jeho manželka Monika Babišová, která má jakožto rodinná protektorka nejsilnější postavení ze všech (Dupák 2020).

Problémem takto založených svěřenských fondů je fakt, že Andrej Babiš je jediným obmyšleným fondů, tudíž je jediným, komu plyne z majetku zisk. Ve chvíli, kdy skončí své angažmá v politice, všechen majetek uložený ve fondech se mu

automaticky vrátí do vlastnictví. Statuty svěřenských fondů ale také obsahují ustanovení, jež zakazuje Andreji Babišovi uplatňovat na svůj majetek vliv. Jako obmyšlený nemá tedy na základě tohoto ustanovení právo požadovat jakékoliv informace, či jinak ovlivňovat správce svěřenských fondů nebo jejich protektory. Jediné informace, na které má obmyšlený právo, jsou ty týkající se hospodaření holdingu, ovšem pouze v rozsahu odpovídajícím menšinovému akcionáři. Statuty svěřenských fondů zkoumali také v rámci šetření podezření ze střetu zájmů Andreje Babiše jakožto premiéra také kontroloři Evropské komise, kteří vyvodili závěr, že Babiš svůj majetek stále ovládá, a porušuje tím tedy českou i evropskou legislativu. Ti tak usuzují proto, že účel fondů je definován jako ochrana Babišových zájmů, a že všechny protektory, které určil, může také odvolat pouze on sám, díky čemuž tedy může fondy sám přímo, či nepřímo ovlivňovat (Guryčová 2020).

3 Metodologie

V empirické části se dostávám k samotnému jádru této bakalářské práce, tedy k analýze článků Mladé Fronty Dnes a Lidových novin. Nejprve si stanovím cíl výzkumu a výzkumnou otázku. Při stanovení výzkumných otázek vycházím z výše vymezeného teoretického kontextu. V dalších podkapitolách popíšu, jaký výběrový soubor dat byl pro výzkum využit, a jaká metoda sběru a analýzy dat je ve výzkumu použita.

3.1 Cíl práce a výzkumná otázka

Ve výzkumu své bakalářské práce se věnuji otázce nestrannosti vlajkových deníků MF Dnes a Lidových novin mediálního domu MAFRA spadajícího do svěřenských fondů založených dnes bývalým předsedou české vlády a nynějšího poslance Andreje Babiše. Ten se pravidelně řadí mezi nejvlivnější a nejbohatší tuzemské podnikatele, což činí jeho působení v české politice značně kontroverzní. V roce 2013 se stal také majitelem jednoho z největších mediálních domů v České republice, který vydává nejčtenější noviny v zemi. Stalo se tedy předmětem diskuze, zdali Andrej Babiš, také s ohledem na určité kauzy ovlivňování obsahu deníku Lidové noviny, nějakým způsobem svá média ovlivňuje ve svůj prospěch. Pro účel této práce byl onen prospěch vymezen v rámci jeho ekonomických zájmů, které jakožto jediný obmyšlený svěřenských fondů, a dle šetření Evropské komise stále de facto majitel největšího zemědělského, chemického a potravinářského holdingu v zemi, má. Cílem této bakalářské práce je tedy zkoumat to, jak mohou ekonomické zájmy Andreje Babiše, který dle šetření Evropské komise svůj majetek stále ovládá, ovlivňovat mediální sdělení jím vlastněných deníků.

Výzkum bude zaměřen na analýzu článků výše zmíněných deníků obsahujících stanovené klíčové slovo na základě analýzy různých ekonomických zájmů, které A. Babiš a podniky v jeho fondech mají. Výzkumná otázka vychází z předpokladů, že

deníky vlastníka Andreje Babiše nejsou v otázkách ekonomických aktivit svého majitele nestranná, a informují o tématech, která jsou výhodná pro podnikání jejich majitele.

Hlavní výzkumná otázka, kterou si pokládám, zní:

- *O jakých ekonomických zájmech A. Babiše coby vlastníka mediálního domu MAFRA informují jeho vlajkové deníky MF Dnes a Lidové noviny?*

3.2 Výběrový soubor dat

Výběrovým souborem pro sběr článků byly tištěné výtisky deníků Mladá Fronta Dnes a Lidové noviny v období od ledna roku 2021 do konce prosince roku 2021. Vybírány byly články, které obsahovaly klíčové slovo *Evropská unie*. Klíčové slovo, které obsahují všechny zkoumané články, bylo vybráno na základě analýzy ekonomických zájmů A. Babiše jakožto vhodné slovo pro široký záběr různých ekonomických i politických témat.

Celkový počet zkoumaných článků je 150, z toho 79 z deníku Mladá Fronta Dnes a 71 z deníku Lidové noviny. Všechny články byly čerpány z online archivů všech tištěných výtisků obou deníků. Všechny čerpané články jsou publicistického stylu.

Ačkoliv název této práce zní *Analýza titulních článků MF Dnes a Lidových novin*, výzkumný vzorek byl rozšířen na prakticky všechny články v jednotlivých vydáních. Při prvních analýzách jsem totiž zjistila, že články na titulní straně obou periodik nemají téměř žádnou výpovědní hodnotu, anebo se tam vůbec nevyskytují.

Aby tedy bylo možné provést výzkumné šetření, bylo nutné rozsah stran, ze kterých jsou články čerpány, rozšířit na celá vydání.

3.3 Metoda sběru a analýzy dat

Při výběru vhodného metodologického postupu jsem brala v úvahu nejen potenciální množství materiálu, ale také cíl této práce a znění výzkumné otázky, a rozhodla jsem se pro užití kvalitativní obsahové analýzy, kterou ovšem doplňuji konkrétními daty četnosti ekonomických témat apod.

Pro analýzu mediálních obsahů nejlépe slouží obsahová analýza, kterou můžeme rozdělit na hermeneutickou, tedy kvalitativní, a na kvantitativní. Oba přístupy se liší především mírou strukturovanosti a otevřenosti postupu. Pro hermeneutickou obsahovou analýzu jsou typické literárně vědní textové interpretace, pomocí kterých jsou v textu odhalovány skryté a hlubší významy. Klíčový je velmi podrobný a otevřený rozbor jednotlivých mediálních obsahů. Kvalitativní metoda je vhodná pro analýzu menšího množství dat. Její často zmiňovanou nevýhodou pak bývá silná subjektivita, jež je spjatá s osobou, která výzkum provádí (Scherer 2011: 29).

Články, které obsahovaly dané klíčové slovo, jsem poté rozdělila do tří skupin dle rubrik, do kterých náležely, a do tří skupin dle témat, kterými se zabíraly. Rozdělují tedy, zdali to jsou články s politickým či ekonomickým tématem, a zdali byly publikovány v rubrice Svět & Domov, Ekonomika či Názory. Podle těchto kritérií byly články rozděleny na základě jejich titulků a příslušnosti k dané rubrice. Konkrétní články zabývající se ekonomickými tématy, jež jsou pro účel této práce stěžejní, byly následně rozděleny podle obsahu titulků na jednotlivá konkrétní ekonomická témata, o kterých pojednávají. Tyto články spadající pod sekci ekonomická témata byly následně pomocí obsahové analýzy interpretovány s analýzou ekonomických zájmů A. Babiše. Výsledkem analýzy by měla být

zodpovězená výzkumná otázka, tedy o kterých ekonomických zájmech svého majitele oba deníky píší, když vycházím z předpokladu, že zmiňovaná ekonomická témata jsou pro podnikání A. Babiše důležitá.

4 Empirická část

V následující podkapitolách jsou analyzovány jak samotné ekonomické zájmy A. Babiše, který dle šetření Evropské komise má jakožto jediný obmyšlený stále vliv na majetek ve svých svěřenských fondech, v Evropě, tak poté samotné články, které jsou součástí výběrového souboru dat, jež je analyzován. Všechny zmíněné články jsou z deníků MF Dnes a Lidové noviny z období od ledna 2021 do prosince 2021 a obsahují klíčové slovo *Evropská unie*.

4.1 Analýza ekonomických zájmů A. Babiše v Evropě

V rámci vymezení toho, jaké ekonomické zájmy může A. Babiš, jakožto jediný obmyšlený svěřenského fondu svého bývalého majetku, mít, jsem vycházela ze zaměření společností spadající do svěřenských fondů.

Jak bylo zmíněno v kapitole 2.1, Andrej Babiš je dle odhadů se 77 miliardami korun čtvrtým nejbohatším Čechem a mezi jeho hlavní podnikatelský okruh patří zemědělský, potravinářský a chemický sektor průmyslu. Z tak značeného množství majetku je tedy možné usuzovat, že i okruh Babišových ekonomických zájmů bude značně široký, a že se nebude vázat pouze na Českou republiku, ale minimálně na evropský prostor.

Dle serveru Hlídač státu se Andrej Babiš v posledních pěti letech angažoval, tedy buď dané společnosti vlastnil, nebo minimálně spoluvlastnil, celkem v 231 firmách.

Značnou část ekonomických aktivit Andreje Babiše tvoří také veřejné zakázky. Společnosti navázané na jeho osobu figurovaly v celkem 1187 zakázkách jako dodavatel, tedy jako někdo, jehož předmětem je poskytnutí smluvených dodávek či služeb, a v 553 zakázkách jako zadavatel, tedy jako subjekt poptávající konkrétní službu. Mezi ty největší veřejné zakázky, ve kterých společnosti ze svěřenských fondů

figuruje jako dodavatelé, patří dodávky biosložky do pohonných hmot státní firmě Čepro, a.s (Hlídač státu 2022). Čepro, jakožto státní firma specializující se na přepravu, skladování a prodej ropných produktů, za poslední čtyři roky zaplatila holdingu Agrofert přes 5 miliard korun, a to i bez vypsání veřejného výběrového řízení. Poté, co v roce 2017 přesunul A. Babiš svůj majetek do svěrenských fondů, dochází k těmto obchodům v rámci běžných obchodních jednání, tedy mimo zákonu o veřejných zakázkách (Valášek 2021). Největším českým výrobcem a dodavatelem biosložky I. generace, tedy biosložky která je vyráběna ze zemědělských plodin, je společnost Preol sídlící v Lovosicích. Právě tento závod koupil A. Babiš, tehdy ještě jako oficiální vlastník Agrofertu, a společně s pěstováním řepky vytvořil monopol na výrobu biopaliv, který v ČR nemá konkurenci (Pšenička 2020).

Další Babišova firma figurující v miliardových veřejných zakázkách je lesnická společnost Uniles spadající pod holding Agrofert. Ta se po několikaleté předchozí spolupráci stala znovu pro období do roku 2022 největším dodavatelem lesnických zakázek pro státní podnik Lesy ČR (Holub 2022). Další velkou chemickou společností, která dodává veřejné zakázky Ředitelství silnic a dálnic ČR ve výši několika desítek milionů korun, je společnost Precheza, mezi jejíž hlavní produkty patří např. titanová běloba, železité pigmenty a další (Hlídač státu 2022).

Mezi největší firmy holdingu Agrofert, který v současnosti sdružuje okolo 250 subjektů, patří také největší zemědělské giganty v České republice hospodařící na více než 100 tisíc hektarech zemědělské půdy, což činí necelá tři procenta celkové zemědělské plochy v ČR. Většina firem spadajících do holdingu dělí své aktivity na zemědělskou a rostlinnou výrobu. Velká část z těchto firem také pravidelně čerpá evropské dotace, z nichž se některé v minulosti vyvolávaly kontroverze. Zemědělská část závěrečného zprávy auditu ke střetu zájmů A. Babiše vypracované Evropskou identifikovala celkem 20 sporných projektů čerpání dotací z Evropského zemědělského fondu. Dotace měly směřovat do hlavních zemědělských podniků

holdingu Agrofert, konkrétně např. Penam, AGRO Jevišovice, Vodňanské kuře, Výkrm Tagrea či Olma (Čemusová 2022).

Dalším směrem podnikání A Babiše, který není mezi veřejností tolik rozšířený, je umělé oplodnění. A. Babiš vlastní různé reprodukční kliniky v několika zemích Evropy vlastní prostřednictvím fondu Hartenberg Holding, jež např. sdružuje centra jako Reprofit International, Gennet a Iscare. V roce 2017 ovládal Babiš okolo 40 % českého trhu s umělým oplodněním (iRozhlas.cz 2017). O dva roky později koupil A. Babiš reprodukční kliniky Nova Vita a Ovumia v Estonsku a Finsku. V souvislosti s tímto směrem jeho podnikání se objevily názory, že i v tomto případě může docházet ke střetu zájmů. Ministerstvo zdravotnictví v Babišově vládě totiž připravovalo novelu zákona, která by zvýšila věk žen, kterým umělé oplodnění hradí pojišťovny. Takový krok by samozřejmě mohl pozitivně ovlivnit také výnosnost reprodukčních klinik, jež spadají pod vlastnictví A. Babiše (Nohl 2019).

Mezi další významné zahraniční akvizice holdingu Agrofert spadá také nákup maďarské společnosti vyrábějící slunečnicový olej NT Group. V Maďarsku Agrofert také vlastní pekárny Ceres a další dvě firmy obchodující se zemědělskými komoditami (Deník.cz 2014). Firma NT Group pak poté, co Andrej Babiš jako premiér v únoru roku 2021 jednal s maďarským předsedou vlády, získala od maďarské vlády dotaci zhruba 120 milionů korun. Babišova firma získala finanční podporu v podobné výši i v minulých letech, což, jak upozornil server Neovlivní, se jiným zahraničním podnikům nestává. Agrofert je totiž v Maďarsku druhým nejvýznamnějším hráčem na zemědělském trhu, a kromě toho je také znám jeho vřelý vztah s maďarským vládním předsedou Viktorem Orbánem (Nováková 2021). Dalším klíčovým zahraničním trhem pro aktivity Agrofertu je také Německo. Tam v roce 2013 koupil Babiš pekárenský gigant Lieken vyrábějící pečivo pod značkou Golden Toast. Kromě toho v Německu vlastní také největšího tavního výrobce dusíkatých hnojiv SKW Piesteritz (E15.cz 2013).

Kromě čerpání evropských dotací využívá Agrofert hojně také příspěvky na životní prostředí od ministerstva životního prostředí, které za Babišovy vlády ovládalo hnutí ANO 2011. V roce 2020 schválil kabinet Andreje Babiše kompenzace, které mají velkým továrnám, jež se řadí mezi největší znečišťovatele ovzduší, pomoci dorovnat ztráty spojené s placením tzv. emisních povolenek. Celková odhadovaná částka, která měla být fabrikám vyplacena, činila okolo 3,7 miliard korun. Firmy ve svěřenských fondech A. Babiše na kompenzace mohou dosáhnout, jelikož spadají do dvaceti vyjmenovaných kategorií jako např. výroba hnojiv, chemických látek, polypropylenů a jiných plastů a dalších produktů. Takové kompenzace by se mohly týkat několika firem z holdingu Agrofert, jmenovitě např. Precheza, Deza, či Preol (Seznam Zprávy 2021).

Z výše uvedených informací je tedy zřejmé, že ekonomické zájmy A. Babiše jsou rozmanité, a týkají se nejen České republiky, ale i prostoru Evropské unie. Pro značnou část jeho podnikání je klíčové externí financování a podpora, kterou firmy získávají především z dotací Evropské unie a také z příspěvků českých ministerstev. Důležitým Babišovým ekonomickým zájmem je také získávání velkých veřejných zakázek, které pro něj představují hlavní odbytiště jeho několika největších firem, jako např. Preol či Uniles. V zájmu prosperity holdingu Agrofert je také podpora přimíchávání biopaliv do pohonných hmot, a to konkrétně biopaliv I. Generace, na jejichž výrobu se jeho firmy v současnosti specializují, ačkoliv je provází určité kontroverze týkající se nedostatečného pozitivního účinku na životní prostředí. Pro zahraniční působení Agrofertu je také velmi důležitý diplomatický vztah České republiky s Maďarskem, které finančně podporuje jeho tamní podniky. V následujících analýzách článků deníků spadajících do mediálního domu MAFRA z holdingu Agrofert budu zkoumat, jestli a jak se tato ekonomická témata promítají do jejich obsahu.

4.2 Analýza článků MF Dnes

Celkový počet článků v období od ledna roku 2021 do konce prosince roku 2021 obsahujících klíčové slovní spojení *Evropská unie* byl v deníku Mladá Fronta Dnes 79. Nejvíce článků obsahovala rubrika Svět & Domov s celkem 41 články, poté rubrika Ekonomika s 23 články a poté rubrika Názory s 15 články. Z celkového počtu 79 článků se 51 z nich věnovalo politickým tématům, a zbylý počet, tedy 28 psalo o rozličných ekonomických tématech, z nichž celkem 23 bylo z rubriky Ekonomika, a zbylých 5 z rubriky Názory. Všechny zkoumané články byly čerpány z online archivu tištěného deníku MF Dnes.

Ekonomická témata, kterými se jednotlivé články podle titulků zabývaly byly následující: *evropské dotace, Green Deal, společná evropská zemědělská politika, vysoké ceny energií a potravin, biopaliva, zákaz klecových chovů v EU, výroba elektromobilů, drobní zemědělci a chovatelé.*

V příloze č. 1 lze vidět graf s procentuálně vyjádřenou četností jednotlivých ekonomických témat. Nejvíce zastoupeným tématem z celkového počtu 28 článků s ekonomickým tématem byl *Green Deal*. O něm v souvislosti s ekonomickými dopady psalo celkem 10 článků. Společným tématem těchto článků je to, že informují o dopadech ekonomických dopadech Green Dealu na Českou republiku, např. konkrétně o nutnosti přehodnocení výroby pro značnou část českého průmyslu, o nutném zvyšování cen a nákladů na výrobu a provoz, či o nespravedlivé hospodářské soutěži, která s nástupem Green Dealu přijde. Články upozorňují také na to, že Česká republika není z energetického hlediska na příchod Green Dealu připravena, neboť využívání pouze obnovitelných zdrojů nezajistí ČR energetickou stabilitu. V člancích se také objevuje problematika rostoucích emisních povolenek, kvůli kterým by dle autora článku mohly nejen české firmy, ale také čeští občané trpět chudobou. Polovina článků z rubriky Názory pak vyslovuje nedůvěru v Green Deal a další klimatické

balíčky, jako např. Fit for 55, a upozorňují, že Českou republiku bude tato politika stát více peněz než užitku. Obecně články užívají narativ kritiky Evropského parlamentu a Evropské komise za příliš ambiciózní a nesplnitelný plán pro lepší klima.

Druhým nejzastoupenějším ekonomickým tématem jsou podle přiloženého grafu *vysoké ceny energií a potravin*, které tvoří celkem 17,9 % z celkového počtu článků. Ty informují o tom, že celou Evropu zahltilo zdražování energií a potravin zapříčiněných především strmým růstem cen plynu a elektřiny, které poté zvyšují vstupní cenu surovin, která společně s přísnějšími podmínkami klimatických balíčků EU nutí české obchodníky zdražovat.

Třetím nejzastoupenějším tématem je téma *evropských dotací*. Tři z celkem čtyř celkového počtu článků řeší problematiku sporných evropských dotací pro holding Agrofert a informují a výsledcích šetření Evropské komise, přičemž poskytují také rozhovor se samotným premiérem o této záležitosti. Poslední článek se věnuje tomu, kam v budoucím rozpočtovém období zamíří v ČR nejvíce evropských dotací.

Méně zastoupenými ekonomickými tématy jsou poté dle grafu č.1. *biopaliva, společná zemědělská politika, zákaz klecových chovů v EU, výroba elektromobilů, drobní zemědělci a chovatelé*. Četnost těchto témat se pohybuje mezi jedním až třemi články. V souvislosti s Evropskou unií informují např. o celoevropském zákazu klecového chovu nosnic, kuřat, králíků aj. ve velkochovech, dále o užívání biopaliv I. a II. generace, přičemž vyjadřují narativ příklánějící se k užívání biopaliv I. generace vyráběných z řepky olejné, anebo informují o konci výroby spalovacích motorů a nástupu elektromobilů.

4.3 Analýza článků Lidových novin

Celkový počet článků v deníku Lidové noviny s klíčovým slovem Evropská unie v období celého roku 2021 byl 71, z nichž 37 informovalo o politických a 35 o ekonomických tématech. Nejvíce článků opět obsahovala rubrika Svět & Domov, ve kterých se nacházelo celkem 38 článků, v rubrice Ekonomika 20 a rubrika Názory čítala celkových 15 článků. Všechny zkoumané články byly čerpány z online archivu tištěného deníku Lidové noviny.

Oproti deníku MF Dnes je škála probíraných ekonomických témat v Lidových novinách více pestrá. Nalezneme zde témata jako např. *vysoké ceny energií, Green Deal, evropské dotace, dovoz ruského plynu, biopaliva, jaderná energetika, výstavba silnic a dálnic, digitální ekonomika, boj proti koronaviru, anebo zákaz klecových chovů v EU*.

Dle grafu č. 2 lze vypožorovat, že největší zastoupení v článcích s ekonomickým tématem mělo téma *vysokých cen a energií*, o nichž psalo celkem 11 článků, tedy 31,4 % z celkového počtu zkoumaného vzorku. Společným znakem jsou opět informace o vysokých cenách energií a potravin a dopad takového zdražování na českou ekonomiku a domácnosti. Část článků se také zabývá tím, jaké konkrétní kroky vůči vysokým cenám energií podniká Evropská unie a její lídři. Články zdůrazňují, že pro ČR jsou v této oblasti stěžejní nulové DPH u elektřiny a plynu a regulace trhu s emisními povolenkami. Zároveň se ve článcích objevuje takový narativ, že velkým problémem v ceně energií jsou právě ony emisní povolenky, jelikož nástup obnovitelných zdrojů je pomalý oproti tomu, jakým tempem rostou ceny povolenek.

Se snižováním emisí a povolenkami jsou také spojeny články týkající se ekonomických dopadů *Green Dealu*, která tvoří 11,4 % z celkového zkoumaného vzorku. Ty hovoří nejen o pro ČR nevýhodném zacházení s emisními povolenkami,

ale také expresivně nazývají evropskou zelenou politiku tzv. zeleným šílenstvím a vyslovují názor, že celý evropský plán pro lepší klima bude stát Českou republiku příliš peněz, aniž by měl dostatečné a výdajům odpovídající výsledky. Neustále se opakujícím tématem je poté problematika emisních povolenek a jejich vratky do české ekonomice z rezervy Evropské komise.

Druhým nejvíce zastoupeným ekonomickým tématem je pak téma *dovozu ruského plynu*, který tvoří 17,1 % z celkového počtu témat. Na rozdíl oproti deníku MF Dnes se Lidové noviny tomuto tématu věnují více. Články se vyjadřují ke dvěma hlavním tématům – zvýšení dodávek ruského plynu do Evropy za účelem snížení stále rostoucích cen a o využití a otevření nového plynovodu Nord Stream 2. Právě plynovod Nord Stream 2 je v těchto článcích nejčastěji zmiňovaný, a to především v souvislosti s volbami a nově nastupující německou vládou koalice SPD, FDP a Zelených. V kontextu s českou ekonomikou je ruský plyn akcentován jen v souvislosti s rostoucími cenami energií.

V podobně vysoké míře jsou ve zkoumaném vzorku zastoupeny také články týkající se *evropských dotací a biopaliv*, které dohromady tvoří zhruba 19 %, viz graf č. 2. Články o evropských dotacích se týkají především střetu zájmů českého premiéra A. Babiše a sporných dotací, o kterých rozhodl audit Evropské komise. Jeden ze tří článků o biopalivech informuje o výjimce z přimíchávání biopaliv do části benzínu a nafty státního podniku Čepro. Zbylé dva články pojednávají o biopalivech II. generace a o schválení jejich povinného přimíchávání do pohonných hmot. V tom obsahují narativ, že biopaliva II. generace nejsou pro momentální situaci dostatečná, a že nám nezbývá nic jiného, než používat biopaliva I. generace, jejichž účinky dle autorů článků nemají výrazných nedostatků, jak se někteří domnívají.

V rozmezí 1 – 2 články se pak ve zkoumaném vzorku nacházejí články s tématy týkající se *jaderné energetiky, výstavby silnic a dálnic, digitální ekonomiky, boji proti koronaviru a zákazu klecových chovů v EU*.

4.4 Shrnutí výzkumu

Provedený výzkum ukázal, že nejvíce zastoupeným ekonomickým tématem bylo téma *vysokých cen energií a potravin* společně s tématem ekonomických dopadů evropského *Green Dealu*, viz příloha č. 3. Celkově se články věnovaly dohromady 13 různým ekonomickým tématům, a to konkrétně: *evropské dotace, vysoké ceny energií a potravin, Green Deal, dovoz ruského plynu, biopaliva, zákaz klecových v EU, výroba elektromobilů, drobní zemědělci a chovatelé, společná evropská zemědělská politika, výstavba silnic a dálnic, digitální ekonomika, boj proti koronaviru a jaderná energetika*.

Při srovnání s analýzou ekonomických zájmů Andreje Babiše v kapitole 4.1 můžeme pozorovat několik shodných prvků s tím, jak byla některá ekonomická témata související s podnikáním A. Babiše prezentována. Například v případě přimíchávání povinné biosložky do pohonných hmot byl akcentován narativ toho, že užívání biopaliv I. generace je dostatečně efektivní i pro budoucí užívání, ačkoliv některé proudy, vč. Evropské unie, poukazují na jejich nedostatky v rámci faktického snižování emisí. Budoucí užívání biosložky I. generace je pro podnikání holdingu Agrofert stěžejní, jelikož jiné biosložky zatím nevyrábí, a v současnosti vlastní monopol na prodej biosložek, včetně několikamiliardových zakázek pro státní podnik Čepro.

Velmi častým tématem zkoumaných článků byla problematika ekonomických dopadů týkajících se politických iniciativ Evropské komise v rámci tzv. Zelené dohody pro Evropu neboli *Green Dealu*. Články v obou denících vyjadřovaly narativ toho, že chystané plány v boji proti klimatu budou mít na Českou republiku a ekonomiku značně negativní dopad, který již nyní vede ke zvyšování nákladů na výrobu a k plošnému zdražování. Negativní narativ týkající se *Green Dealu* a zelených plánů Evropské unie je pro politika A. Babiše typický, jelikož i v deníku MF

Dnes se v jednom ze zkoumaných článků nechal slyšet, že Green Deal je zelený fanatismus. V souvislosti s jeho ekonomickými zájmy je důležité zmínit často skloňované emisní povolenky. Firmy z holdingu Agrofert patří totiž mezi největší producenty emisí v České republice, čemuž také odpovídá výše emisních povolenek, které musejí platit. Je tedy zřejmé, že lobbying za vrácení emisních povolenek z rezerv EU je pro A. Babiše ekonomicky důležitý. Zajímavé také je, že žádný z článků neinformoval o miliardových bonusech za emisní povolenky vybraným firmám včetně těch z holdingu Agrofert, které Babišův kabinet schválil na začátku loňského roku.

Téma evropských dotací se ve zkoumaných článcích především v souvislosti s údajným střetem zájmů A. Babiše vyplývající ze šetření Evropské komise a se spornými dotacemi pro firmy z holdingu Agrofert. V článcích se vyjadřovali především zástupci holdingu Agrofert, a to v takovém smyslu, že k zadání žádných sporných zakázek nedošlo, a že firmy nebudou EU ani státu nic vracet. V článku MF Dnes se také objevil rozhovor se samotným A. Babišem, který činy Agrofertu obhajoval a výsledky auditu označil za politickou hru. Žádná z protistran nedostala v článcích prostor k vyjádření, z čehož lze usoudit, že narativ problematiky sporných evropských dotací pro holding Agrofert je poměrně jednostranný.

Co se týká Babišových zahraničních ekonomických aktivit, nebyl ve zkoumaném vzorku zachycen žádný z článků, který by o nich jakkoliv pojednával. Například stamilionové dotace od maďarské vlády pro Agrofert, které obdržel v roce 2021 nebyly ve vzorku obsaženy. To ovšem může souviset s tím, že takový článek neobsahoval klíčové slovo *Evropská unie*.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že ta hlavní ekonomická témata týkající se aktivit holdingu Agrofert, který A. Babiš dle šetření Evropské komise stále ovládá, jsou témata evropských dotací, biopaliv, a problematiky ekonomických dopadů

snižování emisí v rámci evropské zelené politiky na dopady českých společností, konkrétně těch v holdingu Agrofert.

Závěr

Oligarchizace médií ve středovýchodní Evropě je jev patrný už od roku 2008. V tomto čase ovládla ta největší média v tamních zemích hrstka nejbohatších podnikatelů, kteří si skrze tyto nové akvizice chtěli dopomoci k upevnění svého vlivu, a to buď ekonomického, či v některých případech dokonce politického. Vystala tedy otázka, zdali tímto krokem není ohrožena nezávislost médií, která jsou veřejným míněním považována za důležitý pilíř pluralitní demokracie. Stejný osud čekal také Českou republiku, kde se asi nejkontroverznějším mediálním oligarchou stal dnes již bývalý předseda vlády a bývalý ministr financí, předseda politického hnutí ANO 2011 a miliardář Andrej Babiš, který ovládal mediální skupinu MAFRA vydávající nejčtenější tištěné deníky v zemi – MF Dnes a Lidové noviny.

Cílem této bakalářské práce bylo zkoumat, jak mohou ekonomické zájmy Andreje Babiše, který dle šetření Evropské komise svůj majetek ve skrze svěřenské fondy stále ovládá, ovlivňovat mediální sdělení jím vlastněných vlajkových deníků Mladá Fronta Dnes a Lidové noviny. Pro výběr zkoumaných článků byly vybrány články z období mezi lednem roku 2021 do konce prosince roku 2021, které obsahovaly klíčové slovo *Evropská unie*. Na základě toho byly vygenerované články rozděleny dle témat, a pomocí obsahové analýzy byly zkoumány ty články, jež se zabývaly konkrétními ekonomickými tématy. Tato témata a jejich interpretace byla následně porovnána s analýzou ekonomických zájmů osoby Andreje Babiše a holdingu Agrofert.

Analýza konkrétních ekonomických zájmů holdingu Agrofert, a potažmo tedy také samotného Andreje Babiše ukázala, že je většina těchto zájmů úzce propojena s veřejnou sférou, a to prostřednictvím získávání státních zakázek a evropských dotací. Interpretace těchto ekonomických aktivit je tedy spjata s názorem veřejného mínění, jež mohou velmi ovlivňovat právě mediální sdělení jím vlastněných deníků.

Provedený výzkum měl tedy za cíl zkoumat, jaká témata jsou v těchto denících obsažena.

Zodpovězení hlavní výzkumné otázky, která zněla: „*O jakých ekonomických zájmech A. Babiše coby vlastníka mediálního domu MAFRA informují jeho vlajkové deníky MF Dnes a Lidové noviny?*“ ukázalo, že nejčastěji zastoupenými ekonomickými zájmy A. Babiše v článcích obou deníků byla především témata týkající se problematiky ekonomických dopadů snižování emisí v rámci evropské zelené politiky, biopaliv a evropských dotací. Problematika ekonomických dopadů snižování emisí na české firmy je důležitým aspektem podnikání Andreje Babiše. Jeho firmy patří mezi největší znečišťovatele ovzduší v České republice a jejich modernizace a vyvažování emisních nákladů bylo znamenalo miliardové investice. V tomto ohledu je tedy pro A. Babiše důležité, aby veřejné mínění bylo nakloněno proti ambiciózní evropské zelené politice, která se snaží jít cestou razantního snižování vypouštěných emisí. Stejným způsobem je pak interpretováno užití biopaliv I. generace, na jejichž výrobu vlastní Babišův Agrofert monopol. Zmínky o nevýhodách biosložky I. generace jsou tedy pro jeho pozitivní image ze článků zcela vynechány. V rámci získávání evropských dotací se články obou deníků uvádí rozhovory a názory samotného vlastníka, který tvrdí, že sporné dotace, které za sporné uznala Evropská komise, jsou jen politickou hrou a že Agrofert při získávání dotací nijak nepochybil za účelem neustálého využívání nových evropských dotací ve výši milionů korun. V rámci výzkumu se tedy pomocí obsahové analýzy jednotlivých novinových článků potvrdilo, že dílčí ekonomické zájmy vlastníka těchto médií jsou interpretovány poněkud jednostranně, či odpovídají narativu směřování vlastníkového podnikání.

Teoretická část této bakalářské práce dopomohla na základě konceptualizace pojmů oligarcha a mediální oligarcha identifikovala Andreje Babiše jako mediálního oligarchu, který se snaží obsahy mediálních sdělení jím vlastněných deníků ovlivnit

ve svůj ekonomický prospěch. Toto tvrzení bylo pak následně potvrzeno i samotných výzkumem.

Závěrem lze tedy konstatovat, že cíl této práce byl naplněn a opírá se o provedený výzkum obsahové analýzy jednotlivých mediálních sdělení.

Seznam použité literatury a pramenů

Agrofert (2022). O Agrofertu (<https://www.agrofert.cz/o-agrofertu>, 14.3. 2022).

Aristotelés (1998). *Politika* (Praha: Rezek).

Aslund, Anders (2007). *How Capitalism Was Built: The Transformation of Central and Eastern Europe, Russia and Central Asia* (New York: Cambridge University Press).

Baker, C. Edwin (2006). *Media Concentration and Democracy : Why Ownership Matters* (New York: Cambridge University Press).

Balázs, Marián (2017). Slovenská politika ve stínu oligarchie. *Demokratický střed*. 28.2. 2016 (<https://www.demokratickystred.cz/slovenska-politika-ve-stinu-oligarchie/>, 8.3. 2022).

BBC (2014). *Profile: Ukraine's President Petro Poroshenko* (<https://www.bbc.com/news/world-europe-26822741>, 7.3. 2022).

BBC (2021). *Russia profile – Media* (<https://www.bbc.com/news/world-europe-17840134>, 10.3. 2022).

Buckley, Neil – Byrne, Andrew (2017). Viktor Orban's oligarchs: a new elite emerges in Hungary. *Financial Times*. 21.12. 2017 (<https://www.ft.com/content/ecf6fb4e-d900-11e7-a039-c64b1c09b482>, 8.3. 2022).

Business Review (2014). *Romanian Media Mogul Dan Voiculescu sentenced to ten years in prison* (<https://business-review.eu/featured/romanian-media-mogul-dan-voiculescu-sentenced-to-ten-years-in-prison-68412>, 10.3. 2022).

Cassinelli, C. W. (1953). The Law of Oligarchy. *The American Political Science Review* 47 (3), s. 773-784).

Čemusová, Tereza (2022). V zemědělském auditu k Babišově střetu jde o více než půl miliardy? Co víme o utajovaném dokumentu? *iRozhlas.cz*. 1.4. 2022 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/stret-zajmu-andrej-babis-agrofert-zemedelske-dotace-zemedelsky-fond-finalni_2204010500_tec, 5.4. 2022).

Dahl, Robert A. (2005). *Who Governs? Democracy and Power in an American City* 2. vyd. (New Haven and London: Yale University Press).

Deník.cz (2014). *Babišův Agrofert kupuje maďarského výrobce slunečnicového oleje* (<https://www.denik.cz/ekonomika/babisuv-agrofert-kupuje-madarskeho-vyrobce-slunecnicoveho-oleje-20140416.html>, 5.4. 2022).

Dihmis, Laura (2021). US Sanctions Bulgarian Oligarchs, Public Officials for Corruption. *OCCRP*. 4.6. 2021 (<https://www.occrp.org/en/daily/14561-us-sanctions-bulgarian-oligarchs-public-officials-for-corruption>, 7.3. 2022).

Dupák, Jan (2020). Statuy Babišových svěřenských fondů v plné nahotě ukázaly, jak premiér obchází zákon. *Transparency International*. 22.7. 2020 (<https://www.transparency.cz/statuty-babisovych-sverenskych-fondu-v-plne-nahote-ukazaly-jak-premier-obchazi-zakon/>, 22.3. 2022).

E15.cz (2013). *Agrofert expanduje na západ: koupí německou pekárenskou jedničku Lieken* (<https://www.e15.cz/byznys/obchod-a-sluzby/agrofert-expanduje-na-zapad-koupi-nemeckou-pekarenskou-jednicku-lieken-960005>, 5.4. 2022).

Eckel, Mike (2020). Powerful Oligarch Who Fled Moldova Last Year Sought Political Asylum In U.S. *Radio Free Europe*. 11.6. 2020 (<https://www.rferl.org/a/powerful-oligarch-who-fled-moldova-last-year-sought-political-asylum-in-u-s-/30665813.html>, 8.3. 2022).

Ehl, Martin – Štětka, Václav (2018). When Oligarchs Buy Media: A Central European Tale. *The American Interest*. 30.11. 2018 (<https://www.the-american->

interest.com/2018/11/30/when-oligarchs-buy-media-a-central-european-tale/, 8.3. 2022).

Echo24 (2019). *Bakalovi opouštějí orgány Economie, vydavatelství ale prodávat nechtějí* (<https://echo24.cz/a/SCK8x/bakalovi-opousteji-organy-economie-vydavatelstvi-ale-prodavati-nechteji>, 11.3. 2022).

Forbes (2020a). *Čeští miliardáři a jejich média. Komu u nás patří klíčové stanice, vydavatelství a weby?* (<https://forbes.cz/cesti-miliardari-a-jejich-media-komu-u-nas-patri-klicove-stanice-vydavatelstvi-a-weby/>, 11.3. 2022).

Forbes (2020b). *Zdeněk Bakala* (<https://forbes.cz/nejbohatsi-cesi-2020/detail/zdenek-bakala/>, 11.3. 2022).

Forbes (2020c). *100 nejbohatších Čechů : Andrej Babiš* (<https://forbes.cz/nejbohatsi-cesi-2020/detail/andrej-babis/>, 14.3. 2022).

Forbes (2021). *Rekordní dotace pro Agrofert. Loni jeho firmy získaly z EU přes miliardu korun* (<https://forbes.cz/rekordni-dotace-pro-agrofert-loni-jeho-firmy-ziskaly-z-eu-pres-miliardu-korun/>, 21.3. 2022).

Guryčová, Kristýna (2020), Anatomie Babišových svěrenských fondů: premiér je jediný obmyšlený, může být správcem Agrofertu. *iRozhlas.cz*. 15.7. 2020 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-sverenske-fondy-statut-stret-zajmu-agrofert_2007150530_kno, 22.3. 2022).

Hartmann, Michael (2007). Elites and class structures. In: Hartmann, Michael, *The Sociology of Elites* (Oxford: Routledge), s. 89-109.

Hendl, Jan (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace* (Praha: Portál).

Hlídač státu (2022). *Ing. Andrej Babiš* (<https://www.hlidacstatu.cz/osoba/andrej-babis>, 21.3. 2022).

Holub, Petr (2022). S Babišem navždy. Ve státních lesích nejvíc vytěží “jeho” Uniles. *Seznam Zprávy*. 24.1. 2022 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-s-babisem-navzdy-ve-statnich-lesich-nejvic-vytezi-jeho-uniles-186564>, 5.4. 2022).

Hospodářské noviny (2019). *Le Monde mapuje situaci v Křetinského českých médiích. Zjišťuje, zda a jak je miliardář ovlivňuje* (<https://byznys.hn.cz/c1-66678310-le-monde-se-snazi-zjistit-zda-a-jakym-zpusobem-se-kretinsky-snazi-ovlivnovat-sva-media>, 11.3. 2022).

Chernenko, Damid (2019). Capital Structure and Oligarch Ownership. *Economic Change and Restructuring* 52 (4), s. 383-411.

Ianitskyi, Andrii (?) Ukraine. *Media Landscapes* (<https://medialandscapes.org/country/ukraine>, 10.3. 2022).

iRozhlas.cz (2017). *Babiš rozšiřuje svůj byznys s umělým oplodněním a chystá se na pražskou burzu* (https://www.irozhlas.cz/zpravy-z-domova/babis-rozsiruje-svuj-byznys-s-umelym-oplodnenim-a-chysta-se-na-prazskou-burzu_9904180750_ph, 5.4. 2022).

iRozhlas.cz (2022). *Kyjevský soud nařídil zabavit bývalému ukrajinskému prezidentovi Porošenkovi veškerý majetek* (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/ukrajina-soud-porosenko-majetek_2201061408_cen, 7.3. 2022).

Jakubowicz, Karol (2017). *Média a demokracie ve 21. století: hledání nových modelů* (Brno: Masarykova univerzita).

Keller, Jan (2004). *Dějiny klasické sociologie* (Praha: Sociologické nakladatelství).

Klimkiewicz, Beata (2009). Structural media pluralism and ownership revisited : The case of central and eastern Europe. *Journal of Media Business Studies* 6 (3), str. 43-62.

Košťálová, Klára (2022). Zákon o střetu zájmů, alias lex Babiš, zůstává beze změny. *Centrum pro lidská práva a demokracii*. 18.3. 2022

(<https://www.centrumlidskaprava.cz/zakon-o-stretu-zajmu-alias-lex-babis-zustava-beze-zmeny>, 20.3. 2022).

Leach, Darcy K. (2005). The Iron Law of What Again? Conceptualizing Oligarchy across Organizational Forms. *Sociological Theory* 23 (3), s. 312-337.

Lyman, Rick (2014). Oligarchs of Eastern Europe Scoop Up Stakes In Media Companies. *The New York Times*. 26.11. 2014

(<https://www.nytimes.com/2014/11/27/world/oligarchs-of-eastern-europe-scoop-up-stakes-in-media-companies.html>, 9.3. 2022).

Meckel, Lily (2021). UK Media: Who Owns Who?. *A news Education*. 29. 10. 2021
(<https://www.anewseducation.com/post/uk-media-ownership>, 17.2. 2021).

MediaGuru (2017). *Přehled: Babišova nahrávka s redaktorem MF Dnes*

(<https://www.mediaguru.cz/clanky/2017/05/prehled-babisova-nahravka-s-redaktorem-mf-dnes>, 11.3. 2022).

MediaGuru (2020). *Mapa vlastníků českých médií v roce 2020*

(<https://www.mediaguru.cz/clanky/2020/10/mapa-vlastniku-ceskych-medii-v-roce-2020/>, 11.3. 2022).

Michels, Robert (1968). *Political Parties* (New York: Harper Collins Publishers).

Moravec, Václav (2020). *Proměny novinářské etiky* (Praha: Academia).

Nohl, Radek (2019). Další nákup “Babišova” fondu. Získal podíly v dalších reprodukčních klinikách. *Seznam Zprávy*. 14.10. 2019 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dalsi-nakup-babisova-fondu-ziskal-podily-v-dalsich-reprodukcniich-klinikach-80868>, 5.4. 2022).

Nováková, Barbora (2021). Babiš navštívil Maďarsko. Jeho továrna pak dostala stamilionovou dotaci. *Seznam Zprávy*. 20.4. 2021 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nejen-v-cesku-babisova-tovarna-v-madarsku-dostala-stamilionovou-dotaci-151305>, 5.4. 2022).

Novinky.cz (2019). *SynBiol z Babišova svěřenského fondu zvýšil tržby na více než pět miliard* (<https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/synbiol-z-babisova-sverenskeho-fondu-zvysil-trzby-na-vice-nez-pet-miliard-40305442>, 16.3. 2022).

Novotný, Pavel P. (2019). Proč nepodceňovat nejvytíženějšího českého moderátora Jaromíra Soukupa. *Forbes*. 14.7. 2019 (<https://forbes.cz/dlouhe-cteni-moc-jaromira-soukupa/>, 11.3. 2022).

Oliver, Christian (2020). How Bulgaria became the EU’s mafia state. *Politico*. 9.9. 2020 (<https://www.politico.eu/article/bulgaria-how-it-became-mafia-state-of-eu/>, 7.3. 2022).

Padueran, Claudiu – Popovici, Vali – Vischi, Katalin (2010). The Russian Oligarchs in Romania. *Euobserver*. 15.3. 2010 (<https://euobserver.com/news/29678>, 8.3. 2022).

Payne, James L. (1968). The Oligarchy Muddle. *World Politics* 20 (3), s. 439-453).

Pešková, Kamila (2020). Slovenská justice si prišla pro “nedotknutelného” podnikatele Haščáka. *Český Rozhlas Plus*. 2.12. 2020 (<https://plus.rozhlas.cz/kamila-pesekova-slovenska-justice-si-prisla-pro-nedotknutelneho-podnikatele-8374424>, 8.3. 2022).

Pešková, Kamila (2021). Zatýkání slovenských oligarchů, díl Jozef Brhel. *Český Rozhlas Plus*. 4.2. 2021 (<https://plus.rozhlas.cz/kamila-pesekova-zatykani-slovenskych-oligarchu-dil-jozef-brhel-8419244>, 8.3. 2022).

Peterson-Withorn, Chase (2021). The 10 Richest Russian Billionaires 2021. *Forbes*. 6.10. 2021 (<https://www.forbes.com/sites/chasewithorn/2021/04/06/the-10-richest-russian-billionaires-2021/?sh=1668c9626e84>, 12.12. 2021).

Plesl, Jaroslav (2014). Slonková odchází z čela MF Dnes. Neshodla jsem se s vedením, řekla. *Lidové noviny*. 30.6. 2014 (https://www.lidovky.cz/byznys/sefredaktorka-mf-dnes-sabina-slonkova-po-pul-roce-konci.A140630_135405_In-media_ml, 15.3. 2022).

Politico (2018). *Politico 28 – Who to watch in 2018 – Lajos Simicska* (<https://www.politico.eu/list/politico-28-2018-ranking/lajos-simicska/>, 9.3. 2022).

Pšenička, Jiří (2020). Za deset let králem biopaliv. Cesta Babišova Agrofertu z nuly až na vrchol. *Seznam zprávy*. 17.5. 2020 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/za-deset-let-kralem-biopaliv-cesta-babisova-agrofertu-z-nuly-az-na-vrchol-105639>, 21.3. 2022).

Seznam Zprávy (2021). *Babišův kabinet přiklepl miliardové bonusy vybraným firmám. I těm z Agrofertu* (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/babisuv-kabinet-priklepl-miliardove-bonusy-vybranym-firmam-i-tem-z-agrofertu-147116>, 5.4. 2022).

Scherer, Helmut (2011). Analýza mediálních obsahů ve výzkumu politické komunikace. In: Reifová, Irena, *Analýza obsahu mediálních sdělení* (Praha: Nakladatelství Karolinum), str. 29-50.

Smith, Rachael Craufurd (2013). Reviewing Media Ownership Rules in the UK and Europe: Competing of Complementary Investigations? *Journal of Media Law* 5 (2), str. 332-344.

Synbiol (2022). Synbiol, a.s.: Předmět podnikání (<http://www.synbiol.cz/>), 13.3. 2022).

Synovitz, Ron (2020). Who Is Bulgaria's 'Potbelly' And Why Do People Claim He Controls The Government?. *Radio Free Europe*. 24.6. 2020 (<https://www.rferl.org/a/who-is-bulgaria-s-potbelly-and-why-do-people-claim-he-controls-the-government-/30745743.html>, 7.3. 2022).

Štětka, Václav (2012). From Multinationals to Business Tycoons: Media Ownership and Journalistic Autonomy in Central and Eastern Europe. *The International Journal of Press/Politics* 17 (4), s. 433 – 456.

Štětka, Václav (2014). Oligarchové při chuti. *Reportér*. 9.11. 2014 (<https://reportermagazin.cz/a/iXB73/oligarchove-pri-chuti>, 9.3. 2022).

Štický, Jiří (2016). Andrej a továrna na hnojiva. *Reportér*. 12.9. 2016 (<https://reportermagazin.cz/a/wiutK/andrej-atovarna-nahnojiva>, 15. 3. 2022).

Valášek, Lukáš (2021). Státní firma Čepro nakoupila od Agrofertu paliva za 5 miliard bez veřejné soutěže. *Aktuálně.cz*. 19.11. 2021 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/statni-firma-cepro-nakoupila-od-agrofertu-za-5-miliard-bez-t/r~109f69d4599411eb842f0cc47ab5f122/>, 5.4. 2022).

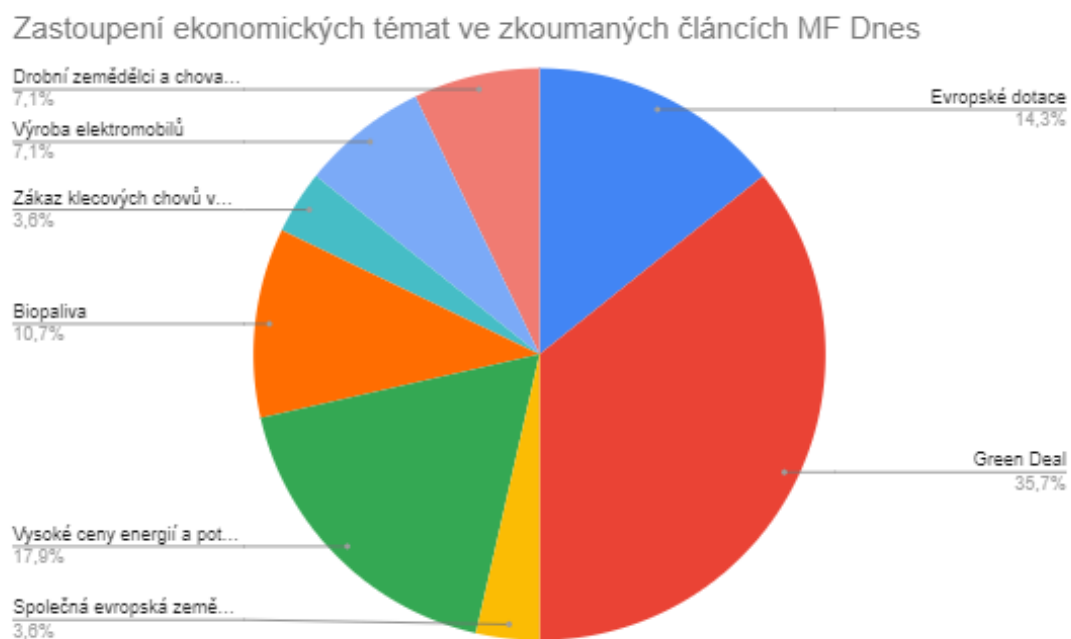
Winters, Jeffrey A. (2011). *Oligarchie* (New York: Cambridge University Press).

Resumé

This thesis deals with the analysis of the economic interests of the owner of the largest media house in the Czech Republic MAFRA, who is also a high-ranking Czech politician, and the influence of the media messages of the printed newspapers MF Dnes and Lidové noviny. The aim of this thesis is to answer the research question, which concerns the economic interests associated with the figure of their owner Andrej Babiš that are mentioned in the media. The thesis analyses a total of 150 newspaper articles from the time period from January 2021 to the end of December 2021. Based on the content analysis, the interpretation of individual economic interests in the given media is then linked to the actual interests of the owner's business. The conducted analysis has shown that partial economic interests are interpreted in specific media in favour of upholding the owner's economic power.

Přílohy

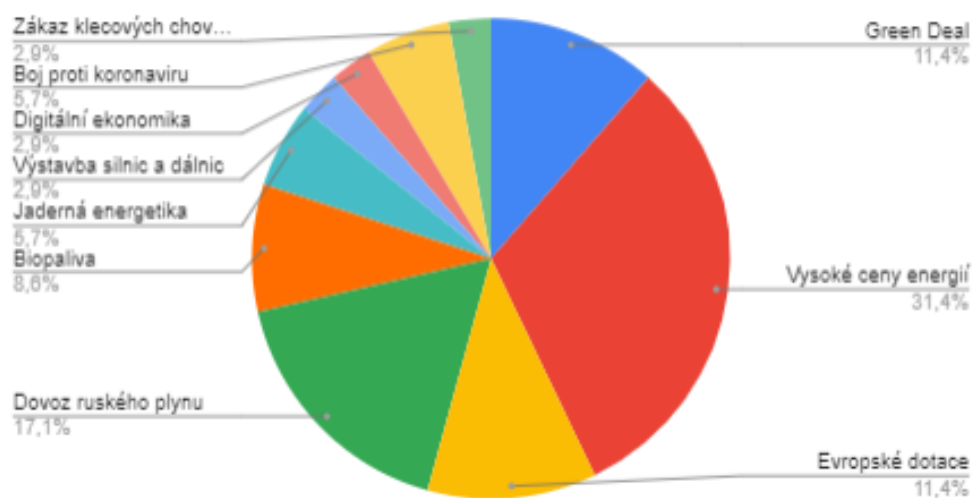
Příloha 1: Graf: Zastoupení ekonomických témat ve zkoumaných článcích MF Dnes

Zdroje: Online archiv MF Dnes 2022; vlastní dopočty a graf autorky.

Příloha 2: Graf: Zastoupení ekonomických témat ve zkoumaných článcích Lidových novin

Zastoupení ekonomických témat ve zkoumaných článcích Lidových novin

Zdroje: Online archiv Lidových novin 2022; vlastní dopočty a graf autorky.

Příloha 3: Graf: Četnost ekonomických témat ve zkoumaném vzorku deníků MF Dnes a Lidové noviny

Zdroje: Online archiv MF Dnes 2022 – Online archiv Lidových novin 2022; vlastní dopočty a graf autorky.